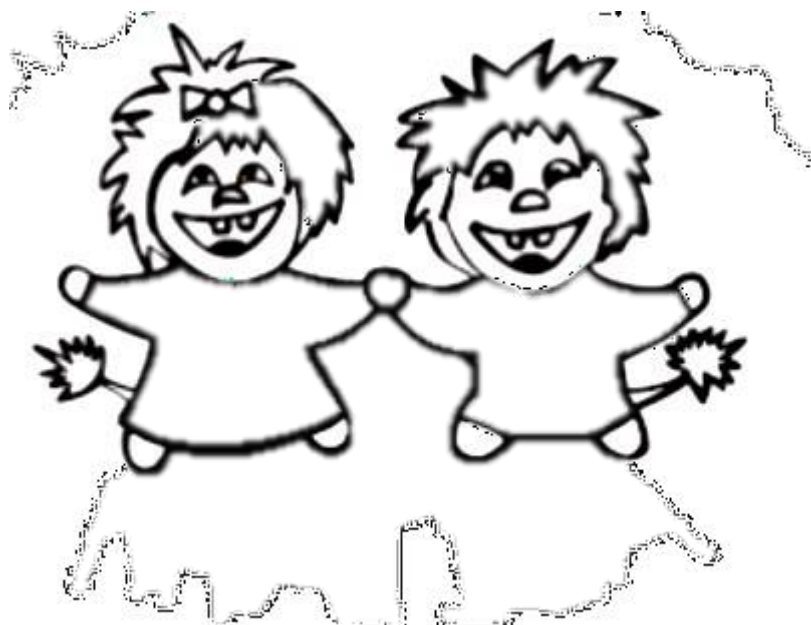

KEENI PÕHIKOO LI LASTE AED KRATI LA

ÕPPEKAVA

Sisukord

1. Üldinfo	3
1.1 Üldsätted	3
1.2 Lasteaia liik ja eripära.....	3
Lasteaia missioon, visioon ja moto	3
Lasteaia põhiväärtused ning õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted	3
Lasteaia traditsioonid.....	4
2. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus.....	5
2.1 Üldeesmärgid	5
2.2 Õpikäsitus.....	5
2.3 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine	6
2.3.1 Lasteaia õppeaasta.....	6
2.3.2 Lasteaia õppeaasta eesmärgid ja temaatika	6
2.3.3 Rühma päevakava.....	6
2.3.4 Rühma temaatiline plaan.....	7
2.3.5 Rühma nädalakava	7
2.3.6 Rühma õppe- ja kasvatustegevuse mapi koostamine.....	7
2.3.7 Õppekäikude korraldamise alused	7
3. Õppe- ja kasvatustegevuse sisu ja arengu eeldatavad tulemused.....	8
3.1 Lapse üldoskuste ning tegevusvaldkondade teadmiste ja oskuste kujundamine	8
3.1.1 Arengu eeldatavad tulemused 1,5 -2aastasel lapsel	10
3.1.2 Arengu eeldatavad tulemused 2 -3aastasel lapsel.....	13
3.1.3 Arengu eeldatavad tulemused 3 -4aastasel lapsel	18
3.1.4 Arengu eeldatavad tulemused 4 -5aastasel lapsel	23
3.1.5 Arengu eeldatavad tulemused 5 -6aastasel lapsel	28
3.1.6 Arengu eeldatavad tulemused 6 -7aastasel lapsel	35
4. Lapse arengu hindamine ja analüüsimine.....	41
4.1 Lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted	41
4.2 Lapse arengu hindamise korraldus.....	42
4.2.1 Arenguveestlus	43
4.2.2 Lapse koolivalmidus	43
5. Erivajadustega lapse arengu toetamine.....	43
5.1 Erivajadusega laps ja tema arengu toetamise põhimõtted.....	43
5.2 Erivajadustega laste arengu toetamise korraldus.....	44
5.2.1 Tugisüsteemid lapse arengu toetamisel.....	44
5.2.2 Andeka lapse toetamine.....	45
5.2.3 Mitte-eakohase arengu ja puudega lapse toetamine.....	46
5.2.4 Käitumiseripäraga lapse toetamine.....	46
5.2.5 Kakskeelse lapse toetamine.....	47
5.3 Individuaalse arenduskava koostamine.....	47
5.4 Koolikohustuse täitmise edasilükkamine.....	47
6. Koostöö lapsevanemaga.....	48
7. Õppekava uuendamise ja täiendamise kord	49
Lisad	50
Lisa 1. Tere tulemast Kratila lasteaeda! küsimustik	

1. LASTEASUTUSE ÜLDINFO

1.1 Üldsätted

Keeni Põhikooli Kratila lasteaia õppekava on õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument, mis on koostatud riikliku õppekava alusel. Lasteaia õppekava määrab kindlaks:

- lasteasutuse liigi ja eripära;
- õppe- ja kasvatustegevuse korralduse (päevakava koostamise põhimõtted, õppe- ja kasvatustegevuse kavandamise perioodi pikkus), sealhulgas suveperioodil;
- õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, põhimõtted, sisu ja lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti;
- lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted ja korralduse;
- erivajadustega lapse arengu toetamise põhimõtted ja korralduse;
- lapsevanematega koostöö põhimõtted ja korralduse;
- õppekava uuendamise ja täiendamise korra.

Lasteaia õppekava läbinule annab lasteasutus välja sellekohase tunnistuse ja koolivalmiduskaardi.

1.2 Lasteaia liik ja eripära

Keeni Põhikool ja lasteaed Kratila tegutsevad ühe asutusena, omandivormilt munitsipaalasutusena. Õppe- ja kasvatustegevust korraldatakse liitühenduses, õppekeel on eesti keel.

Looduslik, tegevuslik ja kultuuriline keskkond pakub rikkalikult erinevaid võimalusi ümbritseva eluga tutvumiseks, huvi äratamiseks ja teadmiste andmiseks loodusest, minevikust ja tänapäevast ning armastuse kasvatamiseks oma kodukoha vastu. Põhikooliga ühes koolihoones tegutsemine tagab sujuvama ülemineku lasteaiast kooli.

Lasteaia omapära aitavad suurendada sihiseade, traditsioonid, põhiväärtused ning õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted.

Moto

MÄNG ON VÄIKESE INIMESE TÖÖ.

Mäng avardab maailmavaadet, aitab mõista ümbritsevat elu; rikastab ja süvendab õpitu sisu; arendab laste suhteid vahel; innustab iseseisvalt tegutsema; aitab kasutada uusi õppimise võimalusi, õppida järgima reegleid; mängu analüüsimine annab väärtuslikku teavet lapse arengutasemest ja vajadustest; mäng peegeldab lapse arengut.

Põhiväärtused ning õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted väljendavad meie keskseid tõekspidamisi, suunavad sündmuste ja tegutsemisviisi valikut ning nendest juhendatakse teadmiste andmisel, valikute tegemisel, otsuste langetamisel ning käitumiskalduvuste kujundamisel.

KOOSTÖÖ – meie lasteaias toimib hea koostöö laste, lastevanemate, kolleegide ja koostööpartnerite vahel.

REEGLID – meile on oluline, et peame kinni kokkulepetest ja täidame endale võetud kohustusi.

AUSUS – Oleme ausad oma tegudes, sõnades ja mõtetes ning tunnustame eksimusi.

TURVALISUS – Peame oluliseks tervislikke eluviise. Tagame turvalise füüsilise, vaimse ja emotsionaalse õpikeskkonna.

INDIVIDUAALSUS – Iga laps on eriline ning vajab toetamist, mõistmist ja aktsepteerimist täiskasvanute ja teiste laste poolt.

LOOVUS – Julgustame ise katsetama, avastama, lahendusi otsima ja valikuid tegema. Õpetaja on lapse suunaja.

AVATUS – Oleme avatud väljakutsetele ja uutele ideedele. Oleme valmis katsetama ja proovima, jagame meeleldi oma teadmisi ja kogemusi.

Lasteaia traditsioonid

PEREPEOD – jõulupidu, perepäev, koolisaatmispidu

TÄHTPÄEVAD - rahvakalendri tähtpäevade tähistamine, lasteaia sünnipäev, õpetajate päev,

Eesti Vabariigi aastapäev jt

2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS

2.1 Üldeesmärgid

Kratila lasteaia lapsed omandavad teadmised, oskused, vilumused ja käitumisnormid, mis loovad eeldused edukaks edasijõudmiseks igapäevaelus ja koolis.

Põhieesmärk on kodu ja lasteasutuse koostöös lapse ealisi, soolisi, individuaalseid vajadusi ja iseärasusi arvestades:

- 1) luua võimalused ja tingimused tervikliku isiksuse kujunemiseks, kes on sotsiaalselt tundlik, vaimselt erk, positiivse minapildiga, ennastusaldav, kaasinimesi arvestav ja keskkonda väärtustav;
- 2) hoida ja tugevdada lapse tervist ning soodustada tema emotsionaalset, kõlbelist, sotsiaalset, vaimset ja kehalist arengut.

Põhieesmärgi saavutamiseks on vajalik:

- lapsekeskse arengukeskkonna- mitmekesise õpi- ja mängukeskkonna loomine, kus toimub teadlik tervise edendamine ning kus ka igapäevatoimingud ja vabategevus annavad võimaluse lapsele arenguks, teadmiste ja oskuste kinnistamiseks;
- lapse huvi ja teadmiste suurendamine ümbritsevast keskkonnast ning erinevatest valdkondadest üldõpetuse põhimõtet rakendades, kus õppe- ja kasvatustegevuse seovad tervikuks lapse elu ja ümbritsevat keskkonda käsitlevad teemad, sh seotus rahvakalendriga;
- väärtuskasvatuse meetodite, väärtustest rääkimine ja selitamine, kasutamine õppeprotsessis;
- muutunud õpikäsitluse rakendamine.

2.2 Õpikäsitlus

Õppimine toimub elukestvalt ning seega on õppeprotsessis tähtsustunud üldoskuste omandamine.

Õppimise käsitluse aluseks on lapsest lähtuv õpetamine ja kasvatamine, kus õppimise allikana nähakse lapse sisemist aktiivsust, mis väljendub huvi tundmisena ümbritseva maailma ja mängu vastu:

Laps- aktiivne õppija

on uudishimulik, esitab küsimusi avastamiseks maailma enda ümber;

osaleb planeerimisel;

osaleb aktiivselt õppimisprotsessis;

õpib erinevates olukordades tegutsedes koos õpetaja ning eakaaslastega ja ka iseseisvalt;

saab teha valikuid,

Õpetaja- suunaja, keskkonna looja ja vajaliku info vahendaja

püstitab pika- ja lühiajalisi õpetus-ja kasvatuslikke eesmärke; annab lapsele ettekujutuse tegevuse eesmärgist lähtudes lapse individuaalsest arengust ja vajadustest; seab esikohale lapse vajadused ja huvid tekitades temas uusi huviobjekte, mida uurida ja kuidas leida vastuseid; uurib, õpib ja tegutseb koos lapsega, suunab teda kogetu ja õpitu põhjal järeltõlge tegema ning seoseid leidma varem õpituga;

arutleb, vaatlleb, vestleb, uurib raamatuid, mängib ja ühendab uue kogemuse varem õpituga;

jagab teadmisi teiste lastega, räägib oma avastustest ja kogemustest, näitab oma loomingut.

motiveerib last suunates teda koostööle luues erinevaid tegutsemisvõimalusi, mis aitab õpitut igapäevaelus kasutada; annab lapsele positiivset tagasisidet sooritatud tegevusest; töö tulemusel muutub laps järjest iseseisvamaks; tunneb ja analüüsib lapse arengut; analüüsib oma tööd lähtuvalt püstitatud eesmärkidest.

2.3 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine

2.3.1 Lasteaia õppeaasta

1) Lasteaia õppeaasta algab 1. septembril ja kestab 31.augustini ja koosneb järgmistest perioodidest: **august - 15. september laste kohanemisperiood**: et toetada lapse kohanemisprotsessi ja lasteaiarutiini sisse elamist. Tegevuse aluseks on laste kohanemist ja nende tundmaõppimist toetavad mängud ja laste arengu jälgimine. Lapse sügisene arengu hindamine toimub koostöös lapsevanemaga.

16. september – 31. mai aktiivne õppe- ja kasvatustöö: õppe- ja kasvatustöö toimub lasteaia õppekava alusel, sihipäraste, lõimitud tegevuste kaudu. Tegevuse aluseks rühma kuuplaan või projekti plaan. Laste kevadine arengu hindamine toimub koostöös lapsevanemaga. Viiakse läbi arenguvestlused.

1.- 31.juuni – varemõpitu süvendamise ja kinnistamise periood: toimub õpitu kordamine ning põhirõhk on laste poolt algatatud teemade käsitlemisel, laste poolt algatatud mängudel ja tegevustel. Tegevused viiakse läbi sõltuvalt võimalustest, ilmastikust ja teemast enamjaolt õues.

2) Haridusministri poolt kinnitatud põhikooli riiklikel koolivaheaegadel korraldatakse ja kinnistatakseeelnevalt läbivõetud teemasid.

2.3.2 Lasteaia õppeaasta eesmärgid ja temaatika

1) Lasteaia õppeaasta temaatika valitakse ja kinnitatakse pedagoogilises nõukogus. Temaatika toetab lasteaia üldeesmärkide elluviimist ning õppe- ja kasvatustegevuste lõimimist, arvestab laste huvisid ja ühiskonna mõjutusi.

2) Õppeaasta eesmärgid ja võtmetegevused on fikseeritud arengukava valdkondade ja alamvaldkondade lõikes Keeni Põhikooli üldtööplaanis.

3) Lasteaia ürituste plaan koostatakse pedagoogilises nõukogus iga õppeaasta alguses. Lasteaia ürituste plaani koostamisel lähtutakse lasteaia õppeaasta eesmärkidest, temaatikast, traditsioonilistest üritustest, tähtpäevadest, laste huvidest ning kollektiivsetest ettepanekutest.

2.3.3 Rühma päevakava

1) Rühmade tegevus- ja päevakavad korrigeeritakse iga õppeaasta alguses vastavalt rühma laste vanusele ja pedagoogilise nõukogu ettepanekule lasteaia direktori poolt. Ettepanekute tegemisel arvestab pedagoogiline nõukogu tervisekaitsenõuetega koolieelsele lasteasutusele ning põhimõtetega, et:

- päevakava võimaldab õpetajal töötada lapsega individuaalselt ning õues olemiseks on aega kahel korral päevas;
- uinaku pikkuse määravad laste ealised ja individuaalsed erisused;
- on tagatud aeg rühma meeskondadele rühmasiseseks ja- väliseks koostööks ning õpetajatele lapse arengu vaatlustulemuste analüüsimiseks ja dokumenteerimiseks.

2) Rühmade päevakava kinnitatakse lasteaia direktori käskkirjaga õppeaasta alguses.

2.3.4 Rühma kuuplaan või projekti plaan

1) Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel planeerivad õpetajad kuuplaani või projekti plaani vastavalt teema käsitlesele üheks kuuks või projekti kestvuse ajaks.

2) Projekti plaanis on kirjas:

- Käsitletav teema. Suletud projekti puhul ajaperiood kirjas, avatud projekti puhul jääb see märkimata
- eesmärgid (valdkondadest ja üldoskustest lähtuvalt vanusegruppide kaupa);

3) Rühma kuuplaanis on kirjas:

- käsitletav teema ja ajaperiood.;
- eesmärgid (valdkondadest ja üldoskustest lähtuvalt vanusegruppide kaupa);
- tegevusliigid ja õppesisu (õppetegevuse diferentseerimisel vanusegruppide kaupa).

4) Suveperioodil (juuni, juuli, august) koostatakse paindlik kuukava.

5) Rühma nädalakava on nähtav lapsevanemale rühma koridoris.

6) Rühmade õppe- ja kasvatustegevuste kavandamine on paindlik ja võimaldab teha õpetajatemuudatusi

7) Koostöö lapsevanemaga ja individuaalne töö lapsega kajastatakse stuudiumis.

2.3.5 Rühma tegevuskava koostamine

1) Rühma tegevuskava on ametlik dokument, mille täitmine on kohustuslik ja korrektne. Mapp koosneb järgmistest osadest:

- rühma nimekiri ja sünnikuupäevad
- rühma iseloomustus
- rühma õppe- ja kasvatusprotsessi eesmärgid ning põhimõtted
- temaatiline aastakava (võib olla ajas muutuv)
- kavandatud õppe- ja kasvatustegevused
- lasteaia ürituste plaan
- lapse arengu analüüsimine, arenguestluste aeg
- koostöö lastevanematega, lastevanemate koosolekud
- õppe- ja kasvatustöö analüüs

2) Tegevuskava täidetakse 1. septembrist 31. augustini.

3) Rühma tegevuskava säilitatakse koolis 5 aastat.

2.3.6 Õppekäikude korraldamise alused

1) Õppekäik on õppe- ja kasvatustöö tegevus, mis on kooskõlas lasteaia ja rühma eesmärkidega.

2) Õppekäigud toimuvad lasteaia lähiümbruses ning planeeritakse rühma kuu- või projekti plaanis. Vajadusel võibplaneeritud õppekäike muuta või algetada.

3) Õppekäigud valmistavad ette õpetajad.

4) Õppekäigu ajaline kestvus sõltub laste vanusest ja sihtkohast.

- 5) Õpetajad informeerivad lapsevanemaid õppekäigule minekust, vajadusel palutakse lastevanemate abi.
- 6) Õppekäigu korraldajad teavitavad lapsi enne õppekäigule minekut käitumisreeglitest ja ohutusnõuetest. Õppekäiku saatvad õpetajad vastutavad laste elu ja tervise eest. Õppekäigul osalejad (lasteaia töötajad ja lapsed) kannavad helkurveste.
- 7) Rühma õppekäigul peab lapsi saatvate lasteaia töötajate arv olema vastavuses laste arvuga (1 täiskasvanu 5-7 lapse kohta).
- 8) Õppekäiku, mille sihtkohta jõudmiseks on vajalik transport, nimetatakse õppereisiks. Õpetajad kooskõlastavad õppereisid direktoriga ning need kavandatakse rühma ürituste kavas. Lapse õppereisile mineku loa kinnitavad lastevanemad eelnevalt allkirjaga. Õppereisile minekul täidavad õpetajad õppereisi vormi, mis sisaldab järgmisi andmeid: eesmärk, toimumise aeg, sihtkoht, laste janendega kaasaminevate täiskasvanute nimed, vastutaja.

3. ÕPPE- JA KASVATUSTEgevuse SISU JA ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED

3.1 Üldoskuste ning tegevusvaldkondade teadmiste ja oskuste kujundamine

Üldoskuste ja tegevusvaldkondade arengu eeldatavad tulemused ning valdkondade sisu on õppekavas kirjeldatud vanuste kaupa.

Õppekavas eristatakse järgmisi üldoskuste rühmi:

- 1) **tunnetus- ja õpioskused** - Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni. Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.
- 2) **enesekohased oskused** - mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.
- 3) **sotsiaalsed oskused** - mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas tunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.
- 4) **mänguoskused** - Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

Üldoskuste kujunemist toetatakse kogu õppe- ja kasvatustegevuse kaudu, lõimides neid erinevate valdkondade sisuga.

Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad on:

- 1) **Mina ja keskkond** - valdkond annab teistele tegevusvaldkondadele temaatilise sisu, liites keskkondi, kus laps viibib, mis mõjutavad tema arengut ning millest terviklik arusaam aitab tal tulla toime edaspidises elus. Selle valdkonna üksikosad on sotsiaalne keskkond, sh tervisetemaatika, looduskeskkond ja tehiskeskkond, sh turvalise liiklemise temaatika. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- saab ettekujutuse oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- väärtustab nii eesti kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
- väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- märkab nähtusi ja muutusi looduses.

- 2) **Keel ja kõne** - kõnearendus on laste kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine. Uusi sõnu, sõnavorme ja lauseid õpetatakse kasutama suhtlemiseks, tunnetuslikuks väljenduseks, teadmiste omandamisel ning enda ja teiste tegevuse reguleerimiseks ja plaanimiseks. Kõnearenduses on suhtlemise, hääldamise, sõnavara, grammatika ning lugemise ja kirjutamise tasandid lõimitud.

Lapse kõnet arendatakse kõigis igapäevastes tegevustes (mängudes, käelises tegevuses, liikumis- ja muusika-tegevustes, tavatoimingutes: lõunalauas, riidesse pannes, rühmaruumi koristades jne).

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- tuleb toime igapäevases suhtluses;
- kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist sõnavara;
- tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

3) **Matemaatika** - on oluline toimetulekuks igapäevaelus. Õppe- ja kasvatuseesmärgid on, et laps:

- rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuste põhjal;
- tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja kirjeldab ning järjestab oma igapäevategevusi;
- mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
- mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
- suudab kirjeldada ümbritsevat ruumi kujundimõistete abil;
- näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

4) **Kunst** - on tegelikkus elavdatud kujul. Tehnilised oskuste abil mõtestab laps enda jaoks maailma, oma meeli ja arendab motoorikat. Kunstiõpetus hõlmab riiklikus õppekavas kujutamist ja väljendamist, kujundamist, kunsti vaatlemist ja vestlusi kunstist ning voolimist, joonistamist, maalimist ja meisterdamist. Nende kaudu tutvub laps värvi-, vormi- ja kujutamiseõpetusega, esemete kujundamise võimalustega ning erinevate kunstiliikidega, õppides neid esmaselt tundma.

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- kujutab isikupäraselt ümbritsevaid objekte, sündmusi ja oma kujutlusmaailma;
- vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid;
- kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid;
- kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- vaatleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

5) **Muusika** - rajatakse edaspidine huvi ja armastus muusika vastu, kujundatakse muusikalist maitset ning soovi ja julgust ennast edaspidi muusikas loovalt väljendada. Koolieelses muusikaõpetuses edendatakse laste emotsionaalset arengut, et laps tunneks rõõmu olemisest. Tundekasvatust väärtustatakse võrdsest lapse intellektuaalse arendamisega - nad on omavahel tihedalt põimunud ja täiendavad teineteist. Muusikategevused realiseeruvad nelja põhitegevuse kaudu: muusika kuulamine, laulmine, muusikalis-rütmiline liikumine ja pillimäng. Kõik need tegevused on omavahel tihedalt seotud ning moodustavad ühtse terviku. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

6) **Liikumine** - lapse sihipärase huvi ja meelsuse ning omaalgatuse toetamine liikumistegevustes. Aktiivne liikumine moodustab koolieelses eas lapse tegevuste ja mängude loomuliku osa ning sellega kujundatakse lapse enesekindlust ja eduelamust ning toetatakse tegutsemisrõõmu. Liikumiseõpetuse sisu on lisaks põhiliikumistele kindlate spordialade tegevused, nagu võimlemine, sportmängud, suusatamine jne. Liikumiseõpetusele seatud eesmärgid ei tagata pelgalt liikumistundide kaudu liikumiseõpetuses, vaid liikumiseõpetuse eri vormide ja kõigi õppe- ja kasvatustasandite kaudu. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;

- tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

3.1.1 Arengu eeldatavad tulemused 1,5 -2aastasel lapsel

Tunnetus- ja õpioskused

Laps:

- 1) Huvitub lihtsamatest planeeritud ja ettenäidatud tegevustest;
- 2) Tegutseb lühiajaliselt ilma täiskasvanu osaluseta;
- 3) Reageerib lihtsatele juhiste ja korraldustele.

Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

Laps:

- 1) Lepib ema/isa eemalolekuga lasteaia olemise ajal;
- 2) Jälgib teisi lapsi, tegutseb nendega kõrvuti;
- 3) Õpib mängima ja tegutsema omaette;
- 4) Õpib jagama mänguasju kaaslastega;
- 5) Õpib ootamist;
- 6) Peseb ja kuivatab käsi ja nägu koos täiskasvanu abiga;
- 7) Õpib iseseisvalt sööma ja jooma;
- 8) Nuuskab/ pühib nina taskurätti täiskasvanu abiga;
- 9) Leiab oma kapi, voodi ja istekoha lauas;
- 10) Käib tualetis koos täiskasvanu abiga.

Mänguoskused

Laps:

- 1) Tunneb huvi mänguliste tegevuste vastu, jälgib teisi lapsi mängimas;
- 2) Laob klotse üksteise peale täiskasvanu abiga, avab ja sulgeb karpe, lükib paelale esemeid;
- 3) Veab ja lükkab mänguasju;
- 4) Mängib lihtsamaid motoorseid mängu (nt asetab rõngaid pulgale);
- 5) Leiab ümberpööratud eseme nt karp, tass alt üles mänguasja.

Valdkond „Mina ja keskkond“ tegevuse sisu ja tulemused

Sotsiaalne keskkond: mina; perekond ja sugulased; lasteaed; ametid; tähtpäevad ja kombed; üldinimlikud väärtused (sõprus ja abivalmidus); üldtunnustatud käitumisreeglid; inimkeha; tervise väärtustamine; tervislik toitumine.

Looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, inimese mõju loodusele.

Tehiskeskkond: transpordivahendid.

Eeldatavad tulemused

Laps:

- 1) Ütleb vastuseks nime küsimisele oma eesnime;
- 2) Väljendab küsimisel enda äratundmist peeglis või fotol;
- 3) Nimetab (või osutab) küsimisel oma perekonna liikmeid ja loomi;
- 4) Osutab oma lasteaiale, mängukaaslastele, õpetajatele;
- 5) Osutab või nimetab, kus on rühma mängu-, magamis- ja söögikoht ning pesemisruum ja WC;
- 6) Matkib täiskasvanu eeskujul enimtuntud elukutsete tegevust (nt kokk teeb süüa, arst ravib);
- 7) Matkib lihtsaid töövõtteid (nt toitmise);
- 8) Leiab täiskasvanu juhendamisel teiste esemete seast Eesti lipu;
- 9) Täidab täiskasvanu eeskujul lihtsamaid rahvakombeid (nt vastlaliu laskmine);
- 10) Täiskasvanu eeskujul järgib kokkulepituid reegleid rääkida vaikselt häälega;

- 11) Täiskasvanu eeskujul jätab ära minnes hüvasti (nt lehvitab);
- 12) Osutab või ütleb küsimisel oma sõbra nime;
- 13) Lohutab täiskasvanu eeskujul haiget saanud mängukaaslast;
- 14) Osutab küsimisel peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale, kõrvale;
- 15) Peseb ja kuivatab täiskasvanu abiga käsi ja nägu;
- 16) Osutab küsimisel hammaste hooldamiseks vajalike vahenditele (hambahari ja hambapasta);
- 17) Osutab küsimisel erinevatele toiduainetele;
- 18) Leiab loodusest ja pildilt puu, lille ja seene;
- 19) Nimetab tuntumaid koduloomi ja leiab need mänguasjade seast või pildilt (nt kass, koer jne);
- 20) Osutab küsimisel linnule, putukale, kalale ja konnale;
- 21) Osutab küsimisel looma erinevatele kehaosadele (pea, saba, käpad);
- 22) Osutab küsimisel liivale, kivile, mullale, puule, lillele ja murule, veele;
- 23) Osutab küsimisel Päikesele ja lumele.
- 24) Matkib täiskasvanu eeskujul liigutuste ja häälega erinevaid ilmastikunähtusi (nt vihmaadu, tuule puhumist);
- 25) Teeb täiskasvanu eeskujul lihtsaid töid looduses (lindude toitmine, puuokste korjamine);
- 26) Viskab täiskasvanu eeskujul prahi prügikasti;
- 27) Osutab küsimisel maanteel sõitvatele autodele, bussidele.

Valdkond „Keel ja kõne“ tegevuse sisu ja tulemused

Hääldamine

Laps:

- 1) Hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest 1-2 silbilist sõna;
- 2) Hääldab sõnades õigesti häälduslikult lihtsamaid häälikuid, nt a, e, i, o, u, p, m, t, l.

Grammatika

Laps:

- 1) Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2 sõnalisi lauseid (nt Miku õue);
- 2) Kasutab üksikuid käände-ja pöördvorme juhuslikult mõne sõna puhul (nt ainsuse omastav, osastav, tegusõna 3. pööre);
- 3) Kasutab sõnu enamasti ühes, üksikuid sõnu juhuslikult 2-3 vormis;
- 4) Väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus (ei taha), kuuluvus (tädi lusikas), asukoht (emme siia), omadus (auto katki), subjekti-objekti suhe (issi anna pall).

Sõnavara

Laps:

- 1) Kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu (umbes 50) tuttavas situatsioonis;
- 2) Kasutab nimi-ja tegusõnu (nt näu p.o kiisu, anna, opa p.o võta sülle), ase-ja määrsõnu (nt siia, seal, nii);
- 3) Mõistab sõnu (rohkem kui 50) ühes kindlas tähenduses tuttavas olukorras.

Suhtlemine, jutustamine, kuulamine

Laps:

- 1) Eelistab suhtluspartnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut;
- 2) Suhtleb täiskasvanuga esemetega tegutsemise ajal;
- 3) Kasutab suheldes mitteverbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega;
- 4) Vastab täiskasvanu küsimustele ja korraldustele tuttavas situatsioonis mingi tegevuse, hääletsuse või 1-2 sõnalise ütlusega;

Lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus

Laps:

- 1) Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamisega pildile või üksiku sõna mõtlemisega pildi kohta.

Valdkond “Kunst” tegevuse sisu ja tulemused

Kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul

Laps:

- 1) Julgeb osaleda kunstitegevuses;
- 2) Püüab jäljendada ettenäidatud liigutusi tegutsedes individuaalselt või väikeses grupis;
- 3) Väljendab positiivset emotsiooni töö valmimise järgselt;
- 4) Julgustamisel tegutseb erinevate kunstimaterjalide ja vahenditega;
- 5) Annab oma erineva pikkuse ja suunaga joontele nimetusi – koer, kass, pikem kriips – suur koer jne.

Kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine

Laps:

- 1) Suunamisel tunneb ära erinevate omadustega, värvusega, suurusega esemeid;
- 2) Kritseldab maapinnale, liivale, lumele ka väljaspool kunstitegevust;
- 3) Abistab täiskasvanut erinevate liivast, lumest jne vormide moodustamisel;
- 4) Matkib täiskasvanu liigutusi tegutsemisel erinevate kunstivahenditega.

Tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine

Laps:

- 1) Juhendamisel muljub voolimismaterjali, mängides muudab vabalt savitüki kuju;
- 2) Juhendamisel tükeldab savi, plastiliini;
- 3) Tegevust jäljendades vajutab voolimismassi auke;
- 4) Kritseldab liikuvat ja vaba käega;
- 5) Juhendamisel tõmbab jämedate joonistusvahenditega erinevaid jooni;
- 6) Hoiab meelde tuletamisel paberit kinni ja joonistab vaid selleks ettenähtud kohta (nt paber, asfalt);
- 7) Kannab värvi õpetaja antud värvise pintsliga paberile spontaansete, teadvustamata liigutustega;
- 8) Jätab paberile jäljendeid õpetaja värviga kaetud svammi, templiga jne;
- 9) Juhendamisel teeb näpuvärvidega paberile erineva suunaga sirgeid, kaarjaid jne jooni;
- 10) Eristab õpetaja juhendamisel erinevat ehitus-, looduslikku vms tegutsemiseks pakutud materjali;
- 11) Ettenäitamisel laob vahendid üksteise peale, järgi, kõrvale jne;
- 12) Juhendamisel kortsutab pehmet paberit, rebib pabeririba küljest tükke, asetab paberist välja lõigatud kujundid liimiga kaetud paberile.

Kunstiteosed: vaatlemine, vestlused kunstiteostest ja kunstist

Laps:

- 1) Tunneb meelde tuletamisel ära põhivärvid (kollane, punane, sinine) ja osutab neile;
- 2) Suunamisel annab vaadeldavatele kritseldustele tuttavate inimeste, esemete ja nähtuste nimed;
- 3) Muudab olemasolevaid vorme ja väljendab soovi nende taastamiseks;
- 4) Vaatleb uusi asju emotsionaalselt, elavneb, juhib nende täiskasvanu tähelepanu;
- 5) Huvitub ümbritsevatest esemetest, taimedest ja loodusnähtudest;
- 6) Suunavate küsimuste abil leiab piltidelt, illustratsioonidelt tuttavaid esemeid ning nimetab neid.

Valdkond „Muusika” tegevuse sisu ja tulemused

Laulmine

Laps:

- 1) Reageerib tantsu- ja meloodilisele muusikale elavalt ning hakkab täiskasvanule kaasa laulma;
- 2) Laulab kaasa lihtsaid fraase;

Muusika kuulamine

Laps:

1) kuulab muusikat ja laulu kuni kolm minutit.

Muusikalis-rütmiline liikumine

Laps:

- 1) Sobitab juhendaja abil liikumist muusika järgi;
- 2) Kõnnib, koputab, plaksutab laulu või muusika saatel;
- 3) Osaleb muusikalistes ringmängudes.

Pillimäng

Laps:

- 1) Kasutab lihtsaid rütmipille juhendaja abil.

Valdkond „Liikumine“ tegevuse sisu ja tulemused

Liikumisteadmised

Laps:

- 1) Sooritab harjutusi aktiivselt ja entusiastlikult;
- 2) Liigub õpetaja juhendamisel ohutult.

Põhiliikumised

Laps:

- 1) Ronib ning roomab üle ja läbi väikeste takistuste;
- 2) Kõnnib piiratud pinnal;
- 3) Säilitab kõndides ja joostes sihi;
- 4) Hüpitab käes palli ning jälgib selle suunda.

Liikumismängud

Laps:

- 1) Mängib koos juhendaja ning kaaslastega kõnni- ja jooksumänge.

Erinevad spordialad

Laps:

- 1) Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi;
- 2) Jookseb veereva vahendi (palli, rõnga) järel;
- 3) Istub kelgul ja hoiab tasakaalu mäest laskudes.

Vaba aeg ja liikumine

Laps:

- 1) Mängib vabamängus iseseisvalt.

3.1.2 Arengu eeldatavad tulemused 2-3aastasel lapsel

Tunnetus- ja õpioskused

Laps:

- 1) Huvitub lihtsamatest suunatud ja ettenäidatud tegevustest;
- 2) Tegutseb lühiajaliselt ilma täiskasvanu osaluseta;
- 3) Plaanib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga; oskab juhendamise järgi tuua esemeid või kutsuda palutud kaaslase.
- 4) Jälgib lühemat (teatri)etendust, loovtegevust vms;
- 5) Kasutab omandatud teadmisi, seoseid ja tegevusi samas situatsioonis;
- 6) Reageerib lihtsatele juhisteile ja korraldustele.

Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

Laps:

- 1) Eemaldub ema/isast raskusteta;
- 2) Osaleb täiskasvanuga ühistevõttes;
- 3) Oskab oodata oma järjekorda, kui selle vajadust selgitatakse;

- 4) Jälgib teisi lapsi, tegutseb nendega kõrvuti;
- 5) Kasutab sõnu “palun”, “tänan”, “aitäh”, “tere”, “head aega” täiskasvanu eeskujul;
- 6) Oskab ära tunda rõõmu-, kurbusetunde nii enda kui kaaslaste puhul;
- 7) Õpib ühtekuuluvust, koosolemist ja arusaamist mõistest “meie”;
- 8) Tunneb ära kaaslaste põhiemotsioone ning reageerib neile vastavalt (nt lohutab kurba või haiget saanud kaaslast, naerab ja rõõmustab koos heatujulise kaaslasega);
- 9) Mõistab selgelt väljendatud keeldu “Ei tohi”;
- 10) Avab ja sulgeb veekraani; peseb ja kuivatab käsi ja nägu koos täiskasvanu abiga;
- 11) Sööb ja joob iseseisvalt;
- 12) Leiab oma kapi, voodi ja istekoha lauas;
- 13) Tunneb ära isiklikud hügieenitarbed (nt kääterätik, salvrätid, kamm, pott) ning kasutab neid;
- 14) Käib tualetis koos täiskasvanu abiga, ei kasuta mähkmeid;
- 15) Täiskasvanu abiga nuuskab nina taskurätti;
- 16) Täiskasvanu juhendamisel asetab oma riided ja jalatsid kappi või selleks määratud kohta;
- 17) Proovib end ise riidest lahti võtta ja riidesse panna;
- 18) Asetab mänguasjad korralikult oma kohale koos täiskasvanu abiga või iseseisvalt.

Mänguoskused

Laps:

- 1) Tunneb huvi mänguliste tegevuste vastu, jälgib teisi lapsi mängimas;
- 2) Alustab ise tuttavaid mängu ning läheb kaasa teiste alustatud mängudega;
- 3) Huvitub erinevatest mängudest;
- 4) Omistab elutule objektile elusa omadusi (nt nuusutab mängulille) ning kordab ja jäljendab varasemaid kogemusi lihtsas rollimängus (nt katab lauda, toidab nukku, koputab mänguhaamrigavastu seina);
- 5) Tuttavates tegevustes kasutab mänguasju eesmärgipäraselt;
- 6) Laob klotse üksteise peale, avab ja sulgeb karpe, veab ja lükkab mänguasju;
- 7) Mängib lihtsamaid motoorseid mängu (nt lükib esemeid paelale, seab magneteid tahvlile);
- 8) Tegutseb vahelduvalt koos teistega ja üksi;
- 9) Mängib teiste lastega lihtsamaid igapäevaseid olukordi ja tegevusi kajastavaid matkimismänge (nuku söötmine taldrikust jm).

Valdkond „Mina ja keskkond“ tegevuse sisu ja tulemused

sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, ametid, tähtpäevad ja kombed, üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;

looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele;

tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus.

Eeldatavad tulemused

Laps:

- 1) Ütleb küsimise korral oma ees-ja perekonnanime;
- 2) Vastab õigesti küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk;
- 3) Ütleb vastuseks vanuse küsimisele oma ea või näitab seda sõrmedel;
- 4) Nimetab pereliikmeid: ema, isa, õde, vend;
- 5) Teab pereliikmete nimesid;
- 6) Vastab küsimustele oma kodu kohta(maja, korter, maja värvus);
- 7) Oskab nimetada oma rühma nime;
- 8) Nimetab rühmas olevaid esemeid;
- 9) Ütleb küsimise korral kaaslaste, rühmas töötavate täiskasvanute nime;
- 10) Nimetab pereliikmete koduseid toimetusi;

- 11) Matkib lihtsamaid töövõtteid;
- 12) Leiab Eesti lippu nähes erinevate värvide seast Eesti lipu värvid;
- 13) Nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi;
- 14) Osaleb jõukohasel viisil vanemate laste ja täiskasvanute tegevuses kodumaale tähtsatel päevadel (ruumide kaunistamine, laulude laulmine, peoriiete kandmine jm);
- 15) Räägib oma sünnipäevast (kuidas tähistatakse);
- 16) Teab mõiste hea ja paha tähendust;
- 17) Meelde tuletamise korral tervitab, jätab hüvasti, palub ja tänab;
- 18) Küsimise korral nimetab oma sõprade nimesid;
- 19) Oskab haiget saanud sõpra lohutada;
- 20) Teab hammaste hooldamise vahendeid;
- 21) Nimetab toiduaineid;
- 22) Osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele;
- 23) Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nuga, käärid);
- 24) Teab valgusfoori ja tulede tähendust (punane, kollane, roheline);
- 25) Teab mõisteid sõidutee ja kõnnitee;
- 26) Teab jalgrattaga sõitmise nõudeid (kiiver) ja helkuri kasutamise vajalikkust;
- 27) Tunneb rõõmu looduses (õues) viibimisest;
- 28) Oskab osutamise korral nimetada metsa, muru, lille, puud;
- 29) Oskab küsimise korral nimetada tuttavat looma ja tema kehaosi;
- 30) Oskab küsimise korral nimetada tuttavaid linde (kuldnokk, pääsuke, toonekurg, part) ja tuttavaid putukaid (lepatriinu, sipelgas, mesilane);
- 31) Teab, et mõned loomad elavad metsas ja mõned inimeste juures (kodus);
- 32) Oskab nimetada Eristab tuntumaid puu- ja aedvilju välimuse ning nimetuse järgi;
- 33) Oskab osutamise korral nimetada tuttavaid lilli;
- 34) Oskab küsimise korral iseloomustada ööd (on pime) ja päeva (on valge); Oskab nimetada talve ja suve iseloomulikke ilmastikunähtusi (talvel sajab lund, on külm; suvel saab ujuda, onsoe, sajab vihma, päike paistab);
- 35) Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett ja toitu.
- 36) Teab, et prügi visatakse selleks ettenähtud kohta ning kui leiab looduses prahti, toob selle kokkulepitud kogumiskohta (prügikast, prügikott, ämber);
- 37) Tunneb ära oma kodu ja lasteaia ning tuttavat teenindusasutused;
- 38) Oskab küsimise korral nimetada kodus kasutatavaid kodumasinaid ja –elektroonikat (kell, pliit, külmkapp, pesumasin, televiisor, arvuti jm);
- 39) Oskab küsimise korral nimetada sõidukeid (auto, rong, buss, lennuk, laev, tramm, troll) ja mõnda eriotstarbelist sõidukit (tuletõrjeauto, kiirabi).

Valdkond „Keel ja kõne“ tegevuse sisu ja tulemused

Hääldamine

Laps:

- 1) Kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris;
- 2) Hääldab õigesti enamikku häälikuid (erandid võivad olla r, s, k, õ, ü);

Sõnavara

Laps:

- 1) Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajuvaid objekte, nähtusi;
- 2) Kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega ta ise on kokku puutunud;
- 3) Kasutab kõnes värvust, suurust jt hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu;
- 4) Kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (nt lapsed, riided);
- 5) Kasutab tagasõnu (all, peal, sees, ees, taga) ruumisuhete tähistamiseks.

Grammatika

Laps:

- 1) Mõistab ning kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-sõnalisi lihtlauseid;
- 2) Kasutab kõnes õigesti enamikku käändevorme;
- 3) Kasutab kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi (nt Joonista! Istu!);
- 4) Kasutab kõnes õigesti tegusõna kindla kõneviisi olevikuvorme (nt sõidab, laulavad);
- 5) Kasutab kõnes õigesti tegusõna ma- ja da- tegevusnime (nt hakkame mängima, ei tahamängida);

Suhtlemine, jutustamine ja kuulamine

Laps:

- 1) Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi, vastab vajaduse korral rohkem kui ühe lausungiga;
- 2) Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääletugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teatamine, küsimine, palve jm);
- 3) Kommenteerib enda ja/või kaaslaste tegevust 1-2 lausungiga;
- 4) Mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega; Loeb peast või kordab järele 1-2 realist luuletust.

Lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus

Laps:

- 1) Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab pildile ning kommenteerib pilte;
- 2) Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid ettelõetud tekste;
- 3) Eristab tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt tass –kass, pall –sall, tuba –tuppa), osutades pildile või objektile.

Valdkond „Matemaatika“ tegevuse sisu ja tulemused

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine

Laps:

- 1) Rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse (värvus, kuju, suurus vms) järgi hulgaks;
- 2) Leiab erinevate esemete hulgast palju ja üks;
- 3) Loendab asju kolme piires ning vastab küsimusele mitu on.

Suurused ja mõõtmine

Laps:

- 1) Näeb ja leiab esemetes erinevusi (suur –väike).

Geomeetrilised kujundid

Laps:

- 1) Leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti- või sisse asetamise teel;
- 2) Kompimise-veeretamisega eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, sh ruutu ja ringi.

Orienteerumine ajas

Laps:

- 1) Vestleb ööle ja päevale iseloomulikust ning matkib tegevusi mängus.

Orienteerumine ruumis

Laps:

Orienteerub oma kehal ja näitab, mis asub ülal-all, kõrval, ees- taga.

Valdkond „Kunst“ tegevuse sisu ja tulemused

Kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul

Laps:

- 1) Tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest;
- 2) Leiab kritselduste hulgast nime(tuse) andmist või loo jutustamist väärivaid kujundeid;
- 3) Leiab ümbritsevas juhendamise toel sinise, kollase, punase ja rohelise värvi.

Kujundamine: objektile vormi, kuju ja esteetilise lisaväärtuse andmine

Laps:

1) Kaunistab (täppidega, joontega) ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (nt lillepotti, paberit, taskurätti, papptaldrikut, palli, sokki, plastiliinist plaati, kivi jne).

Tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine

Laps:

1) Õpetajat jäljendades muljub ja näpistab, rullib ja veeretab voolimismaterjale;

2) Teeb sõrme või pulgaga pehmesse voolimismaterjali jäljendeid;

3) Tekitab iseseisvalt jämedate joonistusmaterjalidega (rasvakriitide, pehmete pliiatsitega jne) erinevaid jälgi (täppe ning vertikaalseid, horisontaalseid, sirgeid, lainelisi, katkendlikke ja spiraalseid jooni), püüdes paberi piirides;

4) Tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe ning katab pindu;

5) Trükib näpuvärvidega sõrmede ja kogu käega;

6) Vajutab jäljendeid, kattes templi iseseisvalt värviga;

7) Kortsutab iseseisvalt pehmet paberit ning rebib paberist tükke;

8) Katab aluspinna liimiga, puistab sellele erinevaid objekte ja liimib kujundeid.

Kunstiteosed: vaatlemine, vestlused kunstiteostest ja kunstist

Laps:

1) Vaatleb pilte, näidistöid ja raamatuillustratsioone ning vastab küsimustele;

2) Näitab teistele oma tööd kui kunstiteost ja räägib sellest.

Valdkond „Muusika“ tegevuse sisu ja tulemused

Laulmine

Laps:

1) Laulab kaasa lühikesi lastelaule;

Muusika kuulamine

Laps:

1) Kuulab ja jälgib õpetaja laulu;

2) Kuulab muusikat ja laulu kuni 5 minutit;

3) Tunneb rõõmu kuulatavast laulu või muusikapalast.

Muusikalis-rütmiline liikumine

Laps:

1) Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (nt paigaltammumine, keerutamine üksikult, koosjalu hüplemine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, viibutamine sõrmega, kükitamine);

2) Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos;

3) Osaleb laulumängudes ja tantsib kaasa lihtsaid tantse.

Pillimäng

Laps:

1) Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulnud muusikale kehapillil (plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi) või lihtsal rütmipillil.

Valdkond „Liikumine“ tegevuse sisu ja tulemused

Liikumisteadmised

Laps:

1) Valib õpetaja korraldusel teiste riiete hulgast välja võimlemisriided;

2) Arvestab rühmakaaslasid aktiivses tegevuses.

Põhiliikumised

Laps:

1) Sooritab vabalt põhiliikumisi;

2) Säilitab liikudes tasakaalu nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pinnal.

Liikumismängud

Laps:

- 1) Mängib matkiva sisuga 1-2 reegluga kõnni-ja jooksumänge;
- 2) Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu.

Erinevad spordialad

Laps:

- 1) Sooritab võimlemisharjutusi eri asendites ja erinevate vahenditega;
- 2) Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ning kaaslastega;
- 3) Teeb painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi;
- 4) Veab tühja kelku;
- 5) Sõidab kelguga iseseisvalt nõlvakust alla;
- 6) Liigub suuskadel otsesuunas.

Vaba aeg ja liikumine

Laps:

- 1) Matkab õpetaja/rühmaga või vanematega looduses;
- 2) Teeb kaasa kuni 500m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis;
- 3) Hakkab sõitma 3rattalise jalgrattaga.

3.1.3 Arengu eeldatavad tulemused 3 -4aastasel lapsel

Tunnetus- ja õpioskused

Laps:

- 1) Omandab kuulamisreeglid: silmad vaatavad; kõrvad kuulavad; olen tasa, rahulik;
- 2) Korrigeerib oma käitumist ja tegevusi, kui täiskasvanu sellele tähelepanu juhib, saab aru keeldudest;
- 3) Keskendub planeeritud õppetegevusele kuni 15 minutit;
- 4) Osaleb rühma ühistööde teostamises;
- 4) Räägib endaga vaikselt häälel või mõttes. Mõistab, et sisekõne aitab keskenduda ja meeles pidada, kuhu minna või mida teha;
- 5) Mõistab, mida tahab või vajab, ja oskab seda küsida;
- 6) Pöörduv täiskasvanu poole, kelle abi vajab;
- 7) Kasutab selget ja lugupidavat häält;
- 8) Tuttavates situatsioonides selgitab kinnistunud reegleid kaaslastele.
- 9) Märkab kohast ja kohatut käitumist ning annab sellele lihtsama hinnangu, vajadusel kutsub täiskasvanu.

Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

Laps:

- 1) Püüab olla iseseisev võimetekohastes igapäevategevustes;
- 2) Vahetab, loovutab ja küsib endale vajalikke mänguasju;
- 3) Meeldetuletusel lõpetab ebasobiva käitumise;
- 4) Osaleb täiskasvanuga ühistevustes;
- 5) Väljendab mõningaid seisukohti, mõtteid ja soove;
- 6) Oskab ära tunda rõõmu-, kurbuse, viha-, hirmu-, üllatus-, vastikustunde nii enda kui kaaslastepuhul;
- 7) Hakkab mõistma, et näoilme ja kehakeel näitavad, kuidas laps end tunneb;
- 8) Räägib lühidalt tunnetest, kirjeldab oma hetkeseisundit või meeleolu;
- 9) Kasutab tuttavates olukordades lihtsamaid viisakusväljendeid (nt palub ja tänab, tervitab ja jätab head aega);
- 10) Oskab abi paluda;
- 11) Järgib lihtsamaid kokkuleppeid ja reegleid rühmas;
- 12) Korrastab (meeldetuletusel) oma mängu- ja töökoha;

- 13) Käsitseb veekraani ning peseb ja kuivatab käsi ilma abita;
- 14) Sööb iseseisvalt, meeldetuletusel käsitseb kahvli/lusikat õigesti;
- 15) Täiskasvanu abiga nuuskab nina taskurätti;
- 16) Paneb ise jalanõud jalga;
- 17) Saab hakkama riietumisega, vajadusel palub abi;
- 18) Tuleb toime tualetis, vajadusel küsib abi.

Mänguoskused

Laps:

- 1) Alustab iseseisvalt mängu;
- 2) Matkib teisi lapsi;
- 3) Mängib loovamaid mängu, mängib erinevaid rolle;
- 4) Mängides jagab mänguasju, käitub sealjuures viisakalt ja heatahtlikult;
- 5) Kooskõlastab mängutegevusi, järgib eelnevalt kokkulepitut.

Valdkond „Mina ja keskkond“ tegevuse sisu ja tulemused

sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, ametid ja töö, kodumaa, tähtpäevad ja kumbed, üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;

looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele;

tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus.

Eeldatavad tulemused

Laps:

- 1) Oskab öelda oma nime, vanuse ja soo;
- 2) Ütleb küsimisel oma vanemate ja õdede vendade eesnimed;
- 3) Nimetab oma kodu asukoha: linnas, maal;
- 4) Nimetab pereliikmete koduseid tegevusi;
- 5) Oskab nimetada oma rühma nime, rühmakaaslaste ja õpetajate ning õpetajaabi nimesid;
- 6) Oskab kirjeldada mänguvõimalusi rühmas;
- 7) Nimetab pereliikmete koduseid toimetusi;
- 8) Nimetab küsimisel erinevaid elukutseid nende tegevuse alusel (nt pagar küpsetab saia, arst ravib haiget);
- 9) Korrastab enne uue tegevuse alustamist eelneva koha;
- 10) Nimetab riigi nime, kus ta elab;
- 11) Nimetab tähtpäevi oma peres;
- 12) Nimetab Eesti rahvakalendri tähtpäevi, millel ta on osalenud (nt kadripäev, mardipäev, vastlapäev);
- 13) Selgitab kuulnud muinasjutu tegelaste käitumise põhjal „hea” ja „halva” tähendust;
- 14) Järgib kokkulepitut rühmareegleid;
- 15) Loob lühiajalisi sõprussuhteid;
- 16) Lohutab omaalgatuslikult kaaslast;
- 17) Oskab andeks paluda;
- 18) Kirjeldab küsimisel inimeste erinevust (nt kasv, juuksed);
- 19) Nimetab maja osi;
- 20) Nimetab oma kodukoha tuntumaid asutusi (kool, kauplus, postkontor);
- 21) Nimetab küsimisel erinevaid ruume lasteaias (saal, rühmaruum, tualett, köök);
- 22) Nimetab kodus kasutatavaid kodumasinaid ja –elektroonikat (kell, pliit, külmkapp, pesumasin, televiisor, arvuti jm) ning teab nende otstarvet;
- 23) Nimetab erinevaid sõidukeid (auto, rong, buss, lennuk, laev, tramm, troll);
- 24) Põhjendab, miks visatakse praht prügikasti;

- 25) Selgitab, miks tuleb märjad riided kuivama panna;
- 26) Selgitab, miks peab ennast pesema ja kammima;
- 27) Nimetab erinevaid kehaosi;
- 28) Nimetab kohti ja esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nt trepid, rõdu, aknad, kuum toit, lahtine tuli, ravimid, käärid);
- 29) Selgitab, et reeglid on vajalikud ohutuse tagamiseks;
- 30) Selgitab, miks maanteedel on ülekäigurajad ja valgusfoorid;
- 31) Teab mõnda liiklusmärki;
- 32) Teab liiklusvahendeid ja eriotstarbelisi sõidukeid;
- 33) Teab jalgrattaga sõitmise nõudeid (kiiver);
- 34) Põhjendab helkuri kandmise vajadust;
- 35) Nimetab seene osadena kübara ja jala;
- 36) Kirjeldab erinevate loomade elupaiku ja eluviise (rebane elab urus);
- 37) Nimetab linnu kehaosi (pea, nokk, tiivad);
- 38) Nimetab putukaid (lepatriinu, sipelgas, mesilane);
- 39) Kirjeldab, mida tuttavatest puu- ja köögiviljadest valmistada saab;
- 40) Eristab okaspuid lehtpuudest;
- 41) Selgitab öö ja päeva erinevust;
- 42) Kirjeldab, mis juhtub lehtpuude lehtedega sügisel (värvuvad ja langevad);
- 43) Kirjeldab küsimisel, et suvel on soe ja talvel külm;
- 44) Oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi (sajab lund, vihma, päike paistab, äike, tuiskab);
- 45) Selgitab küsimisel, et lumi ja jää muutuvad sulades veeks;
- 46) Teab, et inimene saab talvel loomi ja linde aidata;
- 47) Selgitab, mida talvel lindudele toiduks panna võib;
- 48) Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett ja toitu.

Valdkond „Keel ja kõne“ tegevuse sisu ja tulemused

Hääldamine

Laps:

- 1) Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris;
- 2) Hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (nt –nt, -lt, -mp jne).

Sõnavara

Laps:

- 1) Mõistab ja kasutab kõnes nii üld-kui ka liignimetusi (nt kuusk, kask –puud; tuvi, kajakas – linnud);
- 2) Kasutab kõnes objektide osade/detailide nimetusi (käpad, saba, rool);
- 3) Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (tuttmuks, kelgumägi) ja tuletisi (täpiline, laulja).

Grammatika

Laps:

- 1) Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid;
- 2) Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid (sidesõnad ja, aga);
- 3) Kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (nt sõitis, laulsid);

Suhtlemine, jutustamine ja kuulamine

Laps:

- 1) Algatab ise aktiivselt suhtlust;
- 2) Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegevuses;
- 3) Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta;
- 4) Kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust (räägib, mida tehti) 2-3 lausungiga;
- 5) Räägib 2-3 lausungiga mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest;

6) Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi;

Lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus

Laps:

- 1) Tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära häälikuhäälikute reas;
- 2) Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti;
- 3) Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga.

Valdkond „Matemaatika“ tegevuse sisu ja tulemused

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine

Laps:

- 1) Otsustab, kas nimetatud ese kuulub (ei kuulu) hulka;
- 2) Paaride moodustamisega (üksühesesse vastavusse seadmisega) saab teada, et esemeid onvõrreldavates hulkades sama palju, ühepalju ehk võrdselt;
- 3) Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni.

Suurused ja mõõtmine

Laps:

- 1) Võrdleb (järjestab) kahte eset suuruse (suurem-väiksem), pikkuse (pikem-lühem), laiuse (laiem-kitsam) järgi ja kasutab neid mõisteid.

Geomeetrilised kujundid

Laps:

- 1) Eristab kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid rühmatoast, õuest ja tänavalt.

Orienteerumine ajas

Laps:

- 1) Leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (piltidel, vestlustes vm);
- 2) Eristab hommikut ja õhtut (kirjeldab tegevusi).

Orienteerumine ruumis

Laps:

- 1) Määrab teiste laste ja esemete asukoha enda suhtes: ülal –all; ees –taga (minu ees, minu taga jne).

Valdkond „Kunst“ tegevuse sisu ja tulemused

Kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul

Laps:

- 1) Nimetab tumedamaid ja heledamaid värvitoone;
- 2) Kujutab tuttavaid objekte, nähtusi oma sümbolite abil, mis olemuselt täienevad ja muutuvad keerukamateks;
- 3) Valib tööks meeldivad toonid ja värvid ning põhjendab oma valikut;
- 4) Kirjeldab ja kasutab esemetele ja nähtustele iseloomulikke värvusi.

Kujundamine: objektile vormi, kuju ja esteetilise lisaväärtuse andmine

Laps:

- 1) Kaunistab tasapinnalisi esemeid valmis kujunditega neid sinna spontaanselt paigutades;
- 2) Laob 3–4 tuttavast geomeetrilisest kujundist esemeid, loomi jne;
- 3) Suunamisel ja tähelepanu juhtimisel lisab valmivale esemele iseloomulikke detaile.

Tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine

Laps:

- 1) Annab voolitud ümarvormidele erinevaid nimetusi;
- 2) Rullib savitükki ja muudab rullimisetulemusel tekkinud pikliku vormi kuju, andes edasi asjade, esemete iseloomulikke tunnuseid;

- 3) Vajutab ümarvormi pihkude ja/või sõrmede vahel õhemaks, pigistab ja venitab savi sellele teise kuju andmise eesmärgil;
- 4) Moodustab väikestest voolitud vormidest terviku neid üksteise peale, sisse jne ladudes;
- 5) Juhendamisel kasutab voolimispulka savi vms voolimismaterjali tükeldamiseks;
- 6) Tõmbab iseseisvalt horisontaalseid ja vertikaalseid triipe sooviga jäljendada konkreetseid esemeid;
- 7) Tõmbab juhendamisel erineva kuju ja suunaga, sealhulgas ka kaarjaid jooni;
- 8) Kasutab erinevaid joonistusvahendeid liigse surveta;
- 9) Suudab kujutada loodusele sarnaseid, lähedasi esemeid, asju, inimest (nn peajalgsed);
- 10) Juhendamisel kasutab kattevärve kogu pinna katmiseks;
- 11) Ümarvormi joonistab värvilaiku pintsliga suurendamise teel;
- 12) Suunamisel võtab pintsli vajaliku koguse värvi ja loputab pintsli peale kasutamist;
- 13) Meeldetuletusel ei värvi üle paberi serva;
- 14) Selgitusel kasutab töös pintsli erinevaid osi (otsa, külge) ja teab, kuidas tekitada erinevaid pintslijäljendeid;
- 15) Lõikab paberist ribasid ja lihtsama kujundi mööda etteantud joont;
- 16) Katab liimiga talle näidatud pinna ja täiendaval juhendamisel asetab sinna soovitud kujundid;
- 17) Ette näitamisel ühendab erinevaid materjale (looduslik materjal ja paber; suled ja paber);
- 18) Kortsutab erineva paksusega paberit;
- 19) Matkib täiskasvanu tegevust lihtsa mänguasja valmistamisel (nt päkapikk –kabile müts; siil – männikabile nina);
- 20) Voldib paberi pooleks.

Kunstiteosed: vaatlemine, vestlused kunstiteostest ja kunstist

Laps:

- 1) Vaatleb omal algatusel raamatuillustratsioone ja kunstitöid ning esitab nende kohta küsimusi;
- 2) Jutustab küsimuste toel, mida ta on oma töödes kujutanud.

Valdkond „Muusika“ tegevuse sisu ja tulemused

Laulmine

- 1) Huvitub laululistest tegevustest; püüab õpetajaga kaasa laulda (lauldes kaasa nt üksikuid silpe, sõnu, laululõike);
- 2) Osaleb laulude esitamises (plaksutab või laulab kaasa).

Muusika kuulamine

- 1) Reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule (nt plaksutab, kõigutab keha vms);
- 2) Kuulab loodushääli;
- 3) Suudab kuulata laulu või muusikat kuni seitse minutit;
- 4) Sooritab imiteerivaid liigutusi muusika järgi.

Muusikalis-rütmiline liikumine

- 1) Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit (nt kõnd ja jook, päkkadel kõnd, ühe ja vaheldumisi kahe jalaga koputamine, keerutamine paarilisega).

Pillimäng

- 1) Mängib muusikat kuulates, liikudes ja lauldes kaasa pulssi või rütmi kehapillil, kõlapulkadel, randmekuljustel, väikesel trummil ja marakal.

Valdkond „Liikumine“ tegevuse sisu ja tulemused

Liikumisteadmised

Laps:

- 1) Valib õpetaja korraldusel teiste riide hulgast välja võimlemisriided;
- 2) Arvestab rühmakaaslasi aktiivses tegevuses.

Põhiliikumised

Laps:

- 1) Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes;
- 2) Teeb koordineerimisi, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi.

Liikumismängud

Laps:

- 1) Mängib 2-4 reeglita liikumismänge;
- 2) Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel.

Erinevad spordialad

Laps:

- 1) Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni;
- 2) Hoiab oma kohta erinevates rühmitustes: kolonnis, ringis, viirus;
- 3) Kasutab suuskadel liikudes käte abi ja keppide tuge.

Vaba aeg ja liikumine

Laps:

- 1) Algatab iseseisvalt mängu;
- 2) Tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal.

3.1.4 Arengu eeldatavad tulemused 4 -5-aastaselt lapsel

Tunnetus- ja õpioskused

Laps:

- 1) Kuulab täiskasvanute ja eakaaslaste sõnavõtte;
- 2) Keskendub lühemale, 15-20minutit õppetegevusele, tegutseb koos täiskasvanuga kui ka iseseisvalt;
- 3) Meenutab uue materjali omandamisel varem õpitut;
- 4) Räägib olukordadest, mis toimusid minevikus või leiavad aset tulevikus;
- 5) Huvitub uute teadmiste omandamisest;
- 6) Kasutab sisekõnet, et paremini kuulata, keskenduda ja õppida;
- 7) Tegutseb meeleldi koos teistega, järgib tegevustes kaaslaste positiivset eeskuju;
- 8) Korrigeerib oma käitumist ja tegevusi, kui täiskasvanu sellele tähelepanu juhib;
- 9) Püüab sobival moel käituda ning juhib sellele täiskasvanu tähelepanu.

Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

Laps:

- 1) Suhtleb aktiivselt eakaaslaste ja täiskasvanutega;
- 2) Teeb eakaaslastega koostööd: arvestab kaaslastega, järgib kokkuleppeid;
- 3) Saab aru ja püüab aktsepteerida, et inimesed võivad olla erinevad;
- 4) Tunneb ära emotsioonid rõõmus, kurbus, üllatunud, ehmunud, vihane füüsiliste tundemärkide abil (näolt või kehalt) ja olukorra järgi.
- 5) Arvestab oskuste piires teiste inimeste tunnetega;
- 6) Tunneb ära, millal ollakse ärritunud ja oskab emotsiooni kirjeldada;
- 7) Saab aru, et kõik on vahel vihased, aga vihasena ei tohi teistele haiget teha;
- 8) Oskab nimetada enda ja kaaslaste positiivseid omadusi;
- 9) Saab aru asjadest, mis juhtuvad kogemata;
- 10) Rakendab meeldetuletusel põhilisi viisakusreegleid (nt palub andeks, pakub abi jms);
- 11) Oskab avalikus kohas viisakalt käituda, järgib eelnevalt selgitatud juhiseid;
- 12) Osaleb rühmareeglite kujundamisel ja enamasti järgib neid, meeldetuletusel lõpetab ebasobivakäitumise;
- 13) Korrastab (meeldetuletusel) oma mängu- ja töökoha;
- 14) Saab iseseisvalt hakkama tualetis;
- 15) Riietumisel saab hakkama keerukamate toimingutega (nt nõõpimine ja lukkude käsitlemine);
- 16) Kasutab kahvlit/lusikat õigesti;

17) Sööb kiirustamata ning järgib õpitud lauakombeid ja rühma söömistavasid.

Mänguoskused

Laps:

- 1) Mängib nii omal algatusel kui ka teiste poolt suunatuna;
- 2) Osaleb erinevates mänguliikides;
- 3) Kasutab mängudes kõnet;
- 4) Mängudes järgib kokkulepitud reegleid;
- 5) Ootab mängus oma järjekorda ning jagab mänguasju teistega;
- 6) Täidab mängides erinevaid rolle, oskab end kellegi teisena ette kujutada;
- 7) Mängib fantaasiamänge.

Valdkond „Mina ja keskkond“ tegevuse sisu ja tulemused

sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid ja töö, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;

looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele;

tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus.

Eeldatavad tulemused

Laps:

- 1) Oskab öelda oma nime, vanuse ja soo.
- 2) Kirjeldab oma perekonda (pereliikmed + onu ja tädi, pereliikmete nimed ja perekonnanimed);
- 3) Kirjeldab oma kodu: eramu, korter, talumaja. Nimetab kodu asukoha: linnas (tänav, linn), maal (talukoha nimi);
- 4) Kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi ja nimetab oma kohustusi nende hulgas;
- 5) Nimetab oma lasteaia nime;
- 6) Oskab kirjeldada oma tegemisi ja mängu;
- 7) Teab nimetada lasteaiatöötajaid ja nende tegevusi;
- 8) Teab oma, võõra ja ühise tähendust;
- 9) Oskab nimetada vanemate ameteid.
- 10) Kirjeldab üldtuntud elukutseid oma kodukohas;
- 11) Loetleb enimtuntud elukutsete juurde kuuluvaid töövahendeid;
- 12) Põhjustab mängu-või töökoha korrastamise vajadust.
- 13) Teab oma rahvust ja keelt ning riigi sümboleid (lipp, lind, lill);
- 14) Kirjeldab tähtpäevi peres;
- 15) Oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid (vastlapäev, mardi-ja kadripäev) ja nendega seotud tegevusi;
- 16) Teab mõistete õige ja vale tähendust ning üldtuntud viisakusreegleid;
- 17) Tunneb ja järgib lauakombeid;
- 18) Nimetab küsimise korral sõbra positiivseid omadusi;
- 19) Oskab sõpra lohutada ja abistada;
- 20) Oskab andeks anda ja leppida;
- 21) Märkab kaaslast ja oskab teisi arvestada;
- 22) Oskab väljendada oma emotsioone teisi arvestavalt (rõõm, mure);
- 23) Oskab kirjeldada inimeste erinevusi (vanuseline, tervisest tulenev) ja abivahendeid (prillid, ratastool, kuuldeaparaat);
- 24) Kirjeldab kodumaja omapära: maja osad ja nende otstarve, ruumid ja nende sisustus;
- 25) Oskab nimetada erinevaid ruume lasteaias ning teab nende otstarvet;
- 26) Oskab kirjeldada lasteaia õueala ning seal kasutatavaid vahendeid;
- 27) Kirjeldab kodumasinaid ja –elektroonikat ning teab nende otstarvet ja ohte;

- 28) Kirjeldab erinevaid sõidukeid ja teab nende otstarvet;
- 29) Kirjeldab, kuidas tema kodus prügi sorteeritakse;
- 30) Nimetab tegevusi, mis on tervisele kasulikud (tervislik toitumine, piisav keheline aktiivsus, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted);
- 31) Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine);
- 32) Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev;
- 33) Oskab nimetada kehaosi ja teab nende vajalikkust;
- 34) Nimetab kohti, esemeid ja aineid, mis võivad olla ohtlikud (trepp, rõdu, aken, kuumtoit/vedelik, tuli, ravimid, terariistad, kemikaalid, elekter, veekogud, ehitised);
- 35) Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud (jääle minek, mängimine tänaval, ehituspaikades, ujumine täiskasvanu järelevalveta, rattasõit kiivrita);
- 36) Selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole;
- 37) Selgitab, miks võõrastega ei tohi kaasa minna;
- 38) Teab valgusfoori tulede süttimise järjekorda ja nende tähendust;
- 39) Teab, kuidas sõiduteed ületada jalgsi ja jalgrattaga (jalgratas käe kõrval);
- 40) Teab liiklusvahendite erinevusi ning eriotstarbeliste sõidukite ülesandeid ja tähendust;
- 41) Oskab ühissõidukis käituda (sõidupilet);
- 42) Teab turvavöö ja turvatooli vajalikkust sõidukis;
- 43) Oskab selgitada, kus ja kuidas helkurit kanda;
- 44) Oskab nimetada oma kodukoha olulisemat veekogu (jõgi, järv);
- 45) Oskab nimetada tuntumaid seeni ja kirjeldada neid, mis kasvavad kodukoha metsas;
- 46) Oskab nimetada tuttavaid loomi, kirjeldada nende välimust ja öelda, kus nad elavad;
- 47) Teab putukate elupaiku: mesilane ja mesilastaru, sipelgas ja sipelgapesa;
- 48) Oskab nimetada ning kirjeldada tuttavaid puid, lilli, puu- ja köögivilju;
- 49) Eristab ning nimetab päeva ja ööd (iseloomustab neid ja seostab taimede ja loomade tegevusega);
- 50) Oskab nimetada kõiki aastaaegu ja neid iseloomustada;
- 51) Nimetab ilmastikunähtusi ja kirjeldab neid;
- 52) Teab õhu vajalikkust ja kasutamist;
- 53) Mõistab, et joogivett on vaja kokku hoida (hambapesu, nõudepesu, joogiks võetud vesi);
- 54) Mõistab, et elektrit tuleb kokku hoida (kustutada toast lahkudes tuli);
- 55) Teab, et inimene saab talvel loomi aidata;
- 56) Oskab hoida enda ümber puhtust looduses, kodu ümbruses jm;
- 57) Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett, valgust ja õhku.

Valdkond „Keel ja kõne“ tegevuse sisu ja tulemused

Hääldamine

Laps:

- 1) Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid;
- 2) Hääldab õigesti 3-4silbilisi tuttava tähendusega sõnu;
- 3) Hääldab õigesti kõiki häälikuühendeid 1-2silbilistes tuttava tähendusega sõnades;
- 4) Hääldab õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu (nt taburet, banaan, diivan).

Sõnavara

Laps:

- 1) Kasutab kõnes mõningaid vastandsõnu (nt lühike-pikk, must-puhas);
- 2) Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt kaval, igav);
- 3) Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu (hommik, päev, õhtu, öö);
- 4) Moodustab vajaduse korral sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt tikkudest maja –tikumaja; nuga õuna koorimiseks –õunanuga).

Grammatika

Laps:

- 1) Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid;
- 2) Kasutab kõnes nud-ja tud- kesksõnu (nt söödud –söönud);
- 3) Kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (suur-suurem-kõige suurem);
- 4) Kasutab mineviku ja tingivat kõneviisi (mängisin, mängiksin);
- 5) Ühildab sõnu arvus (kolm karu söövad) ja käändes (ilusale lillele; punase palliga);
- 6) Kasutab kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (ilusatel lilledel).

Suhtlemine, jutustamine ja kuulamine

Laps:

- 1) Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni, nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (nt Miks ta nii tegi? Kuidas teha?);
- 2) Kasutab rollimängus erinevat informatsiooni ja hääletugevust;
- 3) Kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid;
- 4) Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust;
- 5) Annab kuulatud teksti sisu edasi täiskasvanute suunavate küsimuste abil, väljendades endpeamiselt üksikute, sidumata lausungitega;
- 6) Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausungiga (nt mida ta tegi kodus ja pühapäeval);
- 7) Loeb peast kuni 4realisi liisusalme/luuletusi;
- 8) Mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega.

Lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus

Laps:

- 1) Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul);
- 2) Kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (nt oma nime).

Valdkond „Matemaatika“ tegevuse sisu ja tulemused

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine

Laps:

- 1) Rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva tunnuse alusel (rühma lapsed on poisid ja tüdrukud);
- 2) Võrdleb esemete hulka paaridesse seades ning osutab, mida on rohkem kui, vähem kui;
- 3) Tutvub arvudega 10ni.

Suurused ja mõõtmine

Laps:

- 1) Järjestab esemeid kõrguse järgi (kõrgem –madalam);
- 2) Järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi.

Geomeetrilised kujundid

Laps:

- 1) Näeb ja oskab kirjeldada ruudu ning ristküliku sarnasusi ja erinevusi ning leida sarnaseid kujundeid ümbritsevast.

Orienteerumine ajas

Laps:

- 1) Teab ööpäeva osi: hommik –päev –õhtu –öö;
- 2) Kirjeldab tegevusi ja sündmusi eile –täna –homme.

Orienteerumine ruumis

Laps:

- 1) Määrab enda asukoha teiste laste ja asjade suhtes (seisan Alo taga, olen tahvli ees);
- 2) Määrab vasakut ja paremat poolt.

Valdkond “Kunst” tegevuse sisu ja tulemused

Kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul

Laps:

- 1) Kujutab loodusest inspireeritud asju, objekte jne isikupäraste sümbolitega, mis olemuselt täienevad ja muutuvad keerukamaks;
- 2) Jutustab oma piltides nii tuttavatest asjadest ja kogetud sündmustest kui ka oma fantaasiatest;
- 3) Kasutab emotsioonide, nähtuste, esemete jne kujutamiseks värvitoone oma seostest ja tunnetest lähtuvalt;
- 4) Valib mõtte teostamiseks sobivaimana tunduvad vahendid;
- 5) Võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone ning tunneb sinist, kollast, punast, rohelist, valget, musta, pruuni ja roosat.

Kujundamine: objektile vormi, kuju ja esteetilise lisaväärtuse andmine

Laps:

- 1) Koostab elementidest lihtsa kordumisskeemiga mustririba eseme ääri kaunistamiseks (tass, taskurätt jne);
- 2) Kujundab õpetajaga koos tähtpäevakaardi sündmuse meeleoluga sobivate motiividega;
- 3) Valib kaunistusmotiivi ja kannab juhendamisel šablooni või templi abil selle omavalituskohale esemel (kruusil, taldrikul, pluusil jne).

Tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine

Laps:

- 1) Õõnestab ümarvorme süvendit pöidlaga vajutades;
- 2) Muudab voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja venitades;
- 3) Nii ümar-kui ka piklikke vorme töödeldes loob soovitud esemeid;
- 4) Ühendab voolitud detaile omavahel;
- 5) Jooni ja kujundeid ühendades joonistab sümbolitega, mis täienevad ja muutuvad keerukamaks;
- 6) Joonistab ning värvib pindu värvi- ja viltpliiatsitega, kriitide ja söega, muutes joonte tähendust;
- 7) Kasutab joonistusvahendeid liigse surveta;
- 8) Võtab pintslile vajaduse korral lisaks värvi ja katab pindu;
- 9) Teeb objektidele väiksemaid detaile pintslivajutuste ja –tõmmetega;
- 10) Ei kata maalides juba küllaldaselt kaetud pinda korduvalt;
- 11) Rebib ja lõikab paberist ribasid ja kujundeid ning kleebib need sõltuvalt töö olemusest;
- 12) Lükib paelale, traadile vms auguga esemeid;
- 13) Valib meelepärased meisterdamisvahendid (loomulikku ja tehismaterjali, paberit jms) ning neid omavahel ühendades või materjale kombineerides loob oma töö.

Kunstiteosed: vaatlemine, vestlused kunstiteostest ja kunstist

Laps:

- 1) Vaatleb omal algatusel raamatuillustratsioone ja kunstitöid ning esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamusi;
- 2) Jutustab küsimuste toel, mida ta on oma töödes kujutanud, ning nimetab, mis materjale ta on oma töös kasutanud;
- 3) Suhtub heasoovlikult kaaslaste töödesse.

Valdkond „Muusika” tegevuse sisu ja tulemused

Laulmine

Laps:

- 1) Laulab rühmaga samas tempos;
- 2) Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule.

Muusika kuulamine

Laps:

- 1) Kuulab laulu ja muusikapala;

2) Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega;

3) Tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule.

Muusikalis-rütmiline liikumine

Laps:

1) Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (nt loova liikumisega);

2) Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt põlvetoetõõnd ja -jooks, liikumine hanereas ja ringis);

3) Osaleb laulumängudes;

4) Jäljendab liikumisega erinevaid rütme;

5) Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele;

6) Liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt.

Pillimäng

Laps:

1) Mängib rütmipille (nt kõlakarpi, trummi, kuljuseid, pandeirat) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks;

2) Eristab kuulates neid tämbri järgi.

Valdkond „Liikumine“ tegevuse sisu ja tulemused

Liikumisteadmised

Laps:

1) Nimetab kodukohas harrastatavaid spordialasid ja peetavaid spordivõistlusi;

2) Teab spordivahendite nimetusi ning kasutab erinevaid spordivahendeid (nt topispall) ohutult, sobival viisil ja kohas.

Põhiliikumised

Laps:

1) Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes;

2) Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi.

Liikumismängud

Laps:

1) Mängib kollektiivseid võistlusmänge;

2) Osaleb jõukohastes teatevõistlustes (nt joonejooksud);

3) Tunnustab nii enda kui ka vastaste edu.

Erinevad spordialad

Laps:

1) Teeb vahenditega (palliga, hüpitsaga) harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti;

2) Valitseb oma liigutusi koordineerimise ja tasakaalu nõudvaid harjutusi tehes;

3) Sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi;

4) Veab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaastlast;

5) Kelgutab mäest alla, täites eriülesandeid (nt haarab esemeid);

6) Suusatades kasutab libisemist.

Vaba aeg ja liikumine

Laps:

1) Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt;

2) Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga.

3.1.5 Arengu eeldatavad tulemused 5-6-aastaselt lapsel

Tunnetus- ja õpioskused

Laps:

- 1) Keskendub pikemale, 20-25 minutit õppetegevusele, järgides enamjaolt etteantud juhiseid, üritab alustatud tegevused lõpetada;
- 2) Järgib ühistegevuse reegleid ja suudab neid selgitada;
- 3) Ootab tegevuses ja vestluses oma järjekorda;
- 4) Järgib tegevustes juhendit ning vestlusel teemat;
- 5) Keskendub täiskasvanute ja eakaaslaste sõnavõttudele, annab märku, kui soovib ise sõna saada;
- 6) Seostab uut materjali varem õpituga, esitab võrdlusi, toob näiteid oma kogemustest;
- 7) Kasutab omandatud teadmisi praktilistes tegevustes;
- 8) Leiab tegutsedes lahendusi lihtsamatele probleemidele;
- 9) Eelistab probleeme iseseisvalt lahendada, vajadusel küsib abi täiskasvanult;
- 10) Tunneb rõõmu nii lõpptulemusest kui ka tegutsemise protsessist.

Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

Laps:

- 1) Sõlmib sõprussuhteid teiste lastega;
- 2) Teeb vahet hea ja halva käitumise vahel;
- 3) Kirjeldab enda ja kaaslaste häid omadusi ning oskuseid;
- 4) Tajub kaaslaste tundeid, meeleolu ja hetkeseisundit ning reageerib vastavalt (nt abistab, kiidab, lohutab);
- 5) Suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone juhtida (nt rõõm, kurbus, viha, pettumus) ja sobival viisil väljendada;
- 6) Lähtuvalt oma võimetest seab endale eesmärgid ja üritab neid ellu viia;
- 7) Probleemide tekkimisel suudab jääda rahulikuks, konfliktide korral leiab lihtsamaid kompromisse;
- 8) Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad, vajadusel kohandab sellest lähtuvalt oma käitumist;
- 9) Järgib rutiini, kasutab vaba aega aktsepteeritavalt;
- 10) Osaleb rühmareeglite kujundamisel ja järgib neid, muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;
- 11) Oskab leida probleemile erinevaid lahendusi;
- 12) Saab iseseisvalt hakkama rutiinsete igapäevatoimingutega (nt riietumine, söömine, tualeti ja hügieenitarvete kasutamine), vajadusel küsib abi;
- 13) hoiab korras õppe- ja mänguasjad;
- 14) saab aru mõistete oma-võõras-ühine tähendusest ning järgib sellekohaseid kokkuleppeid (jagabkaaslastega ühiseid asju, ei kasuta loata võõraid asju);

Mänguoskused

Laps:

- 1) Algatab erinevaid mänguliike;
- 2) Osaleb keerulisemates mängudes (nt lauamängud, arvamismängud, liikumismängud);
- 3) Keskendub konstruktiivsetele mängudele (nt lego klotsidega ehitamine, puslede kokku panemine), viies mängu lõpuni;
- 4) Täidab mängus erinevaid rolle, matkib täiskasvanuid ja sotsiaalset suhtlust;
- 5) Järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;
- 6) Mõistab õiglase mängu kõiki viise (koos mängimine, mänguasjade vahetamine ja kordamööda mängimine).
- 7) Nimetab viise, kuidas saab sõpradega lõbusalt aega veeta.

Valdkond „Mina ja keskkond“ tegevuse sisu ja tulemused

sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis, lapsed mujal maailmas, üldinimlikud

väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;

looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele;

tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus, virtuaalkeskkond.

Eeldatavad tulemused

Laps:

- 1) Tutvustab ja kirjeldab iseennast;
- 2) Teab enda kohustusi;
- 3) Kirjeldab oma perekonda, teab pereliikmete nimesid ja perekonnanimesid;
- 4) Kirjeldab oma kodu, nimetab oma kodu asukoha: linnas(tänav, linn), maal(talukoha nimi, küla);
- 5) Ütleb küsimisel oma koduse aadressi;
- 6) Kirjeldab oma tegevusi ja mängu rühmas, teab rühmareegleid;
- 7) Oskab nimetada pereliikmete elukutseid;
- 8) Selgitab vestluses enimentunud ametite (arst, tuletõrjuja, õpetaja jne.) vajalikkust;
- 9) Osaleb oma mängu- ja töökoha korrastamisel;
- 10) Kirjeldab oma kodukohta (kodu, pere, loomad, naabrid);
- 11) Kirjeldab, mida koduvalla/linna lipul on kujutatud;
- 12) Nimetab Eesti rahvuslinnu ja -lille;
- 13) Nimetab 2-3 erinevat rahvust ja keelt;
- 14) Kirjeldab tuntumate rahvakalendri tähtpäevadega seotud kombeid;
- 15) Nimetab Eesti rahvustoite, mida ta on ise sünnud(nt. kama, hapukapsad, verivorst);
- 16) Oskab nimetada erinevaid rahvusi oma rühmas ja kodukohas;
- 17) Mõtleb koos õpetajaga välja ühised rühmareeglid;
- 18) Põhjendab viisakusreeglite järgimise vajadust, järgib üldtuntud käitumis-ja viisakusreegleid;
- 19) Järgib lauakombeid;
- 20) Põhjendab, miks on hea omada sõpra/sõpru, loob püsivaid sõprussuhteid;
- 21) Oskab käituda tähelepanelikult oma kaaslastega, vanematega;
- 22) Märkab ja mõistab enda ja teiste (ka pildil, fotol) emotsioone (hirm, viha, üllatus, rõõm)
- 23) Vältib oma käitumisega, et inimeste huvid ja arvamused võivad erineda (nt. Näitan üles viisakat huvi teise tegevuse vastu, mis ei pruugi endale meeldida);
- 24) Selgitab erinevate abivahendite(nt. prillid, ratastool, kaldteed tänavatel) vajadust;
- 25) Oskab nimetada kodukoha erinevaid ehitisi (kauplus, kool, lasteaed, kirik, polikliinik jne.);
- 26) Kirjeldab kodumaja, kõrvalhooneid ja teab nende otstarvet;
- 27) Oskab nimetada maja ehituseks vajalikke materjale.
- 28) Kirjeldab kodumasinaid ja elektroonikat, teab nende otstarvet ja ohte;
- 29) Oskab nimetada erinevaid töö tegemiseks vajaminevaid masinaid (põllutöömasinad, kraana, teerull jm);
- 30) Oskab kirjeldada kodust prügi sorteerimist, teab, milleks see on vajalik;
- 31) Selgitab kuidas hoida enda ja teiste tervist;
- 32) Selgitab, miks suitsetamine sh passiivse suitsetamise (viibimine tubakasuitsulises ruumis) jaalkoholi tarvitamine kahjustavad tervist;
- 33) Selgitab, miks igal lapsel on oma hügieenitarbed;
- 34) Selgitab, miks tekivad hambaaugud ning põhjendab, miks piimahambad ära tulevad(sest nende asemele kasvavad jäävhambad);
- 35) Selgitab taldrikureegli põhimõtet (pool taldrikust on täidetud köögivilja, veerand teravilja,veerand liha või kalaga);
- 36) Selgitab, kust pärinevad igapäevased toiduained (kohupiim, leib jm);
- 37) Nimetab erinevaid meelelundeid(kuulmine, nägemine, haistmine, maitsmine);
- 38) Kirjeldab jalakäija ja jalgratturi ohutu liiklemise põhimõtteid;

- 39) Järgib liiklusreegleid tuttavas keskkonnas.
- 40) Nimetab hädaabinumbri 112;
- 41) Oskab nimetada ohtlikke kohti kodukohas (tiik, sõidutee, mets jm) ning teab, kuidas seal käituda;
- 42) Nimetab erinevaid veekogusid;
- 43) Oskab nimetada kodukoha metsloomi, putukaid, puid, taimi, lilli ja neid kirjeldada;
- 44) Nimetab erinevate loomade seast (ka põhja- ja lõunamaaloomade) need, kes elavad Eestis;
- 45) Põhjendab, miks mõned linnud lendavad soojale maale; nimetab tuntumaid paigalinde ja rändlinde (pääsuke, kuldnokk);
- 46) Nimetab 4-5 putukat, teab nende elupaiku ja välimust;
- 47) Loetleb puu osi (tüvi, võra, oksad);
- 48) Nimetab 3-4 lehtpuud (nt. pihlakas, kastan, tamm) ja 2-3 viljapuud (õuna-, piri-, ploomipuu);
- 49) Teab ööpäeva osasid (hommik, päev, õhtu, öö) ja seostab inimeste, loomade ja taimede tegevusega;
- 50) Teab ja oskab kirjeldada aastaaegu; oskab nimetada inimeste tegevusi erinevatel aastaegadel;
- 51) Nimetab muutusi looduses ja ilmastikunähtusi erinevatel aastaegadel (lehed langevad, lompidele tuleb jää, lumi sulab jm)
- 52) Kirjeldab, kuidas saab inimene lindude ja loomade eest hoolitseda (toit, pesakastid) erinevatel aastaegadel;
- 53) Selgitab, kuidas loodusvarasid säästlikult kasutada;
- 54) Teab, miks õhk, vesi ja päike on inimestele, taimedele ja loomadele vajalik; oskab kirjeldada erineva temperatuuri mõju taimedele, inimesele ja loomadele;
- 55) Teab valgusfoori tulede tähendust ja tulede süttimise järjekorda;
- 56) Teab, kus tohib sõiduteed ja tänavat ületada, oskab teha seda iseseisvalt;
- 57) Teab liiklusmärkide tähendusi ja käitumist vastavalt märgile;
- 58) Käitub reeglite kohaselt ühissõidukis ja oskab sealt viisakalt väljuda;
- 59) Teab, miks ja kuidas kanda helkurit ja kuidas kinnistada sõidukis turvavööd.

Valdkond „Keel ja kõne“ tegevuse sisu ja tulemused

Hääldamine

Laps:

- 1) Kordab järele ja hääldab ise õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu;

Sõnavara

Laps:

- 1) Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid määrsõnu eile, täna, homme;
- 2) Kasutab kõnes mõningaid samatähenduslikke sõnu (nt jookseb, lippab, sibab);
- 3) Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (joonistaja, joonistus, jooneline);
- 4) Kasutab õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu (nt veereb-veeretab; sõidab –sõidutab);
- 5) Nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt 2 sõna (nt lilled: tulp, roos);

Grammatika

Laps:

- 1) Kasutab kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (saab lauljaks, jookseb kivini);
- 2) Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes (nt lugeb p.o loeb; mõmmi maga p.o mõmmi magab; lillene p.o lilleline; seen kasvab all kuuse p.o seen kasvab kuuse all) ning osutab neile;
- 3) Kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi (loetakse, pesti).

Suhtlemine, jutustamine ja kuulamine

Laps:

- 1) Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta (nt Kus ja kellega ta elab? Kas tal on lapsi?);

- 2) Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist;
- 3) Püsib teemas, vajaduse korral läheb kaasa teiste algatatud teemamuutustega;
- 4) Annab edasi kuulnud teksti (nt muinasjutu) sündmuste järgnevust, põhjusi ning tegelaste käitumist täiskasvanu suunavate küsimuste/korralduste abil;
- 5) Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega;
- 6) Jutustades seob lausungeid peamiselt sõnadega ja siis, siis, ja;
- 7) Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid.

Lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus

Laps:

- 1) Häälib täiskasvanu abiga (järele korrates, abivahendeid kasutades) 1-2silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu;
- 2) Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas;
- 3) Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (nt koli –kolli (III v); koli –kolli (II v); koli –kooli (III v); koli –kooli (II v);
- 4) Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid).

Valdkond „Matemaatika“ tegevuse sisu ja tulemused

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine

Laps:

- 1) Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni;
- 2) Oskab nimetada antud arvule eelnevat/järgnevat arvu;
- 3) Tunneb numbrimärke;
- 4) Võrdleb arve (on suurem kui, on väiksem kui);
- 5) Paneb kokku kahe hulga esemeid ja liidab;
- 6) Võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab.

Suurused ja mõõtmine

Laps:

- 1) Järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi;
- 2) Leiab vaadeldavast objektist silma järgi suurema –väiksema –sama suure ning kontrollib objektetekõrvutades;
- 3) Hindab kaugust silma järgi;
- 4) Mõõdab pikkust, laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahendiga;
- 5) Järjestab raskuse ja paksuse järgi.

Geomeetrilised kujundid

Laps:

- 1) Koostab mustreid, laob pilte kujunditest;
- 2) Rühmitab kujundeid vormi, suuruse, värvuse vm järgi.

Orienteerumine ajas

Laps:

- 1) Kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel ja teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi;
- 2) Eristab mõisteid kiiresti –aeglaselt, varsti, hiljem, kohe.

Orienteerumine ruumis

Laps:

- 1) Määrab eseme asukoha teise eseme suhtes: all –peal, kohal, keskel, äärel, vasakul –paremal;
- 2) Orienteerub ruumis (õues) juhendite järgi.

Valdkond „Kunst“ tegevuse sisu ja tulemused

Kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul

Laps:

- 1) Valib sobiva taustatooni meeleolust, aastaegadest jm lähtuvalt;

- 2) Tausta värvimisel annab edasi pildi meeleolu, iseloomu, kasutades juhendamisel ja meeldetuletamisel seni omandatud tehnilisi võtteid;
- 3) Paigutab esemed jm kujutataval töö suurussuhetest lähtuvalt;
- 4) Esemete kaunistamisel ja nende iseloomu edasiandmisel kasutab õpitud oskusi (nt triibud, jooned, täpid, pintsli vajutused);
- 5) Pärast tööjuhiste kordamist segab ja hele-tumestab värve;
- 6) Kujutab juhendamisel inimesi liikumises, muutes jäsemete asendit.

Kujundamine: objektile vormi, kuju ja esteetilise lisaväärtuse andmine

Laps:

- 1) Juhendamisel kasutab looduslikke materjale koos tehiskuga (nt voolimismaterjalid, nöörid, paber jne);

- 2) Kujundab lihtsa mustri väikestest detailidest (looduslik materjal, voolitud väikevormid, kriipsud, täpid jne);

- 3) Kasutab esemete kujundamisel lihtsaid trükke, jäljendite vajutamist, ruumiliste esemete puhul väikevormide liitmist, väljapigistamist, muljumist;

- 4) Märkab mustri rütmi ja suudab jätkata mustri moodustamist;

- 5) Kirjeldab ja kasutab lihtsamaid eesti rahvusmotive – triibud, lilleornament.

Tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine

Laps:

- 1) Nimetab erinevaid voolimismaterjale ja nende omadusi;

- 2) Kasutab voolimispulka vormide õõnestamisel, iseseisvalt mustri tegemisel;

- 3) Voolib juhendamisel ka ühest savitükist, venitades ning pigistades sellest välja terviku erinevaid osi;

- 4) Ümarvorme ning ümar- ja piklikke vorme ühendades voolib iseseisvalt erinevaid esemeid;

- 5) Juhendamisel silub peale väiksemate detailide lisamist ühendkohad;

- 6) Niisutab vajadusel voolitava eseme pinda ühenduskohtade silumiseks;

- 7) Oskab voolida erineva suurusega ümarvorme ning neid õõnesvormideks muuta;

- 8) Joonistamisel jätab vahendiga jäljendi joonistusvahendit ja paberit rikkumata;

- 9) Meelde tuletamisel kasutab pinna katmiseks kallutatud pliatsit (pliatsi külgi);

- 10) Väljendab sirgete, sakiliste, kaarjate jne joontega emotsiooni ja meeleolu ning täidab pinda;

- 11) Värvib enamasti kontuuri ületamata;

- 12) Kasutab varemõpitud tehnilisi oskusi töö teostamisel;

- 13) Juhendamisel hele-tumestab värve ja segab omavahel põhivärve;

- 14) Meeldetuletusel annab värvidega edasi meeleolu, aastaaegadele iseloomulikke tunnuseid;

- 15) Suunamisel oskab valida kujutatavast lähtuvalt tööle sobivat tausta;

- 16) Pintsliga liigub paberil vabalt, ei liigu pikalt edasi-tagasi ühes kohas;

- 17) Kasutab tööks vajadusel kahte erineva jämedusega pintsli;

- 18) Peseb ja kuivatab pintsli enne järgmise värvi kasutamist;

- 19) Valib erinevate meisterdamismaterjalide vahel ja püüab neid omavahel sobitada;

- 20) Iseseisvalt lõikab paberist geomeetrilisi kujundeid;

- 21) Rebib lihtsamaid kujundeid;

- 22) Kirjeldab looduslike materjalide sarnasust muude esemete või

olenditega. Kunstiteosed: vaatlemine, vestlused kunstiteostest ja kunstist

Laps:

- 1) Annab oma tööle hinnangu ja põhjendab oma arvamust;

- 2) Põhjendab küsimustega suunamisel tehniliste lahenduste, vormi- ja värvilahenduse kasutamist;

- 3) Vaatleb huviga ja omaalgatuslikult raamatuillustratsioone, kunstitöid, esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust;

- 4) Eelistab konkreetseid raamatuid kujundusest lähtuvalt.

Valdkond „Muusika“ tegevuse sisu ja tulemused

Laulmine

Laps:

- 1) Laulab väljahingamisel loomuliku häälega;
- 2) Esitab laule rühmaga samas tempos;
- 3) Laulab peast teistega koos mõningaid rahva-ja lastelaule.

Muusika kuulamine

Laps:

- 1) Kuulab laulu ja muusikapala huviga;
- 2) Väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste (liikumise, laulmise, pillimängu) kaudu, näiteks järgib tempot ja rütmi kehalise liikumisega või, tundes ära õpitud laulu (kuuldes nii melodiat kui ka sõnu), hakkab kaasa laulma.

Muusikalis-rütmiline liikumine

Laps:

- 1) Muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register), arvestades pulssi ja meetrumit (nt liigub hanereas ja ringis nii üksi kui ka paaris);
- 2) Esitab õpetaja seatud tantse, kasutades õpitud tantsuelemente;
- 3) Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.

Pillimäng

Laps:

- 1) Mängib ja tunneb kuulates tämbri järgi ära õpitud rütmipille;
- 2) Mängib rütmisaateid lasteriimidele ja –lauludele;
- 3) Ansambli mängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos;
- 4) Mängib tamburiini, kõlatoru, võrutrummi ja kastanjette.

Valdkond „Liikumine“ tegevuse sisu ja tulemused

Liikumisteadmised

Laps:

- 1) Osaleb spordipäeval;
- 2) Talub kaotust võistluse mängudes;
- 3) Teab ja kasutab mõisteid õpitud terminoloogia piires;
- 4) Mõistab hügieeninõuete olulisust;
- 5) Õnnetuse või ohu korral teab, kuidas kutsuda appi täiskasvanu.

Põhiliikumised

Laps:

- 1) Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses;
- 2) Ronib varbseinal vahelduva sammuga ning täidab lisaülesandeid.

Liikumismängud

Laps:

- 1) Käsitseb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes.

Erinevad spordialad

Laps:

- 1) Valitseb harjutusi tehes oma liigutusi ja kehahoidu;
- 2) Säilitab dünaamilistes harjutustes tasakaalu;
- 3) Suusatab vahelduva libiseva sammuga;
- 4) Käsitseb suusavarustust õpetaja abiga.

Vaba aeg ja liikumine

Laps:

- 1) Suudab sõita tõukerattaga ja kahe rattalise rattaga.

3.1.1 Arengu eeldatavad tulemused 6 -7-aastaselt lapsel

Tunnetus- ja õpioskused

Laps:

- 1) saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusitervikuna;
- 2) mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi;
- 3) tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi;
- 4) kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni;
- 5) tegutseb uudes olukorras täiskasvanu juhiste järgi;
- 6) suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada;
- 7) rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel;
- 8) kasutab kordamist materjali meelde jätmiseks.

Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

Laps:

- 1) püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses;
- 2) tahab ja julgeb suhelda – huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu;
- 3) hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise;
- 4) osaleb rühma reeglite kujundamisel;
- 5) oskab teistega arvestada ja teha koostööd;
- 6) loob sõprussuhteid;
- 7) saab aru oma-võõras-ühine tähendusest;
- 8) teeb vahet hea ja halva käitumise vahel;
- 9) mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;
- 10) järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;
- 11) selgitab oma seisukohti;
- 12) suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone, nt rõõmu, viha, sobival viisil väljendada;
- 13) kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi;
- 14) oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;
- 15) algatab mängu ja tegevusi;
- 16) tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest;
- 17) osaleb jõukohastes töödes (nt. mängunurga korrastamine, laua katmine, oma voodi korrastamine jne).
- 18) teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda;
- 19) saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused;
- 20) kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.

Mänguoskused

Laps:

- 1) tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma;
- 2) rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;
- 3) algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu;
- 4) täidab mängudes erinevaid rolle;
- 5) järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;
- 6) suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;
- 7) tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus;
- 8) kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.

Valdkond „Mina ja keskkond“ tegevuse sisu ja tulemused

sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid ja töö, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis, üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;

looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele;

tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus, virtuaalkeskkond.

Eeldatavad tulemused

Laps:

- 1) tutvustab ja kirjeldab iseennast, enda omadusi, huve jms;
- 2) teab oma kohustusi ja õigusi;
- 3) kirjeldab oma kodu, kodukohta ja peretraditsioone;
- 4) teab oma pereliikmeid ja lähisugulasi; jutustab oma vanavanematest.
- 5) mõistab, et pered võivad olla erinevad;
- 6) teab kodust aadressi ja vanema telefoninumbrit;
- 7) teab lasteaia aadressi, kirjeldab lasteaia päevakava ning teab rühmareegleid ja traditsioone;
- 8) teab kooli kui õppimise kohta ning oskab kirjeldada, mille poolest lasteaed koolist erineb;
- 9) nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid;
- 10) mõistab töö ja vastutuse tähtsust, soovib osaleda jõukohastes kodutöödes;
- 11) selgitab raha otstarvet;
- 12) mõistab, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused;
- 13) nimetab Eesti riiklikke sümboleid (lipp, lind, lill, hümn, vapp) ja rahvatraditsioone;
- 14) teab lasteaia, kodukooli ja koduvalla ja sümboleid;
- 15) suhtleb teisest rahvusest lastega;
- 16) teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust (tarkusepäev, emakeelepäev, lastekaitsepäev, sõbrapäev jm);
- 17) oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist oma lasteaias või kodus (kolmekuningapäev, volbripäev, jaanipäev, hingedepäev jm);
- 18) oskab nimetada riiklikke pühi ja nendega seotud traditsioone (riigi aastapäev, võidupüha);
- 19) teab mõistete ausus ja austus tähendust ning oskab vastavalt käituda;
- 20) oskab jälgida käitumisreegleid erinevates olukordades (kaupluses, teatris, kinos, aktusel, kirikus);
- 21) oskab luua ja hoida sõprussuhet; teab sõpruse tähendust, oskab kirjeldada sõbraks olemist ning sõber olla;
- 22) kirjeldab tundeid, mis tekivad tülitsedes ja leppides;
- 23) oskab nimetada maja ehituseks kasutatavaid materjale (puit, kivi jm);
- 24) oskab nimetada teenindusasutusi ja nende vajalikkust (kauplus, juuksla, polikliinik, pank, apteek, kingsepatöökoda, kaubanduskeskus jm);
- 25) teab nimetada kodukohale olulisi ehitisi (mõis, kirik, veski jm);
- 26) teab, miks on vaja prügi sortida (paber, plast, patareid);
- 27) oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi;
- 28) mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust (tarbetud ostud, raiskamine);
- 29) kirjeldab mida tähendab tema jaoks terve olemine; teab, mis on haigus;
- 30) kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist (näited tervislikukäitumise ja riskikäitumise vältimise kohta);
- 31) teab, milline tegevus või käitumine kahjustab tervist (nt suitsetamine, sh passiivne);
- 32) selgitab, miks tekib hambakaaries (hambaaugud); järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus;

- 33) oskab nimetada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve;
- 34) teab ja tunnetab ümbritsevaid ohte (olukordadest, inimestest, keskkonnast, loomadest) jakäitumisest põhjustatud ohud);
- 35) nimetab hädaabinumbri 112 ja oskab seda kasutada;
- 36) teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohuolukordades (vette kukkumine, läbi jää vajumine, tulekahju, põletus);
- 37) selgitab, kuidas käituda eksinuna linnas/maal või metsas;
- 38) oskab kirjeldada kodukoha loodust (mere ääres, park, mets, suur puu jne), nimetada ning iseloomustada metsloomi, koduloomi ja putukaid;
- 39) oskab nimetada teravilju, mida kasutatakse söögiks või mis kasvavad kodukoha lähedal põldudel;
- 40) nimetab tuntumaid erineva elupaiga ja viisiga loomi ning kirjeldab nende välimust;
- 41) teab loomade käitumise erinevusi eri aastaajadel (rändlinnud, talveuni, pesaehitus ja poegade toitmine);
- 42) oskab nimetada ning kirjeldada aias ja metsas kasvavaid taimi (marjad: mustikas, maasikas, pohl, sõstar, tikker, puud: õunapuu, pirnipuu, kirsipuu, toomingas, pihlakas jm);
- 43) kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimesi erinevates tsüklites: ööpäev, nädal, aastaring;
- 44) seostab muutusi looduses aastaegade vaheldumisega ning oskab neid kirjeldada;
- 45) oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (seemnete külvamine, taimede istutamine, põldude kündmine, rannas päevitamine, veekogudes ujumine, jalgrattasõitmine, lehtede riisumine, suusatamine jne);
- 46) suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub seda säästvalt;
- 47) kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud tema koduümbruse loodusele;
- 48) teab, kuidas loomi talvel aidata ja oskab seda teha;
- 49) selgitab, miks on valgus, temperatuur, vesi, muld ja õhk taimedele, loomadele ning inimestele tähtsad;
- 50) oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda ja teab, kuidas teha seda ohutult;
- 51) teab liiklemise erinevusi maal ja linnas;
- 52) oskab kasutada hädaabinumbrit;
- 53) teab, kuhu kinnitada helkurribad.

Valdkond „Keel ja kõne“ tegevuse sisu ja tulemused

Hääldamine

Laps:

- 1) Hääldab oma kõnes ja etteöeldud sõnade kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid;
- 2) Kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu;
- 3) Hääldab õigesti võõrhäälikuid (f, š) tuttavates sõnades (nt Fanta, šokolaad).

Sõnavara

Laps:

- 1) Valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada;
- 2) Selgitab kuulnud kujundlike väljendite (tuul ulub, kevad koputab aknale) tähendust omasõnadega ja/või toob enda kogemusega seotud näiteid;
- 3) Kasutab kõnes mõningaid abstraktse (s.o mittekogetava vastega) tähendusega sõnu (ntundeid, vaimset tegevust tähistavaid sõnu mõtlen, arvan, julge, lahke);
- 4) Kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu;
- 5) Liidab ja tuletab analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgides sõnu;
- 6) Kasutab õigesti aja- ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu (nt vahel, kohal, otsas, varem, hiljem, enne, pärast);

7) Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (nt sõidukid, elusolendid, tähtpäevad, kehaosad).

Grammatika

Laps:

- 1) Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid;
- 2) Kasutab kõnes kõiki käände- ja pöördedorme ainsuses ja mitmuses;
- 3) Kasutab kõnes harva esinevaid käändedorme ainsuses ja mitmuses (nt olev kääne: arstina);
- 4) Kasutab kõnes käändedorme harva esinevates funktsioonides (nt kohakäänded ajasuhete väljendamiseks: hommikust õhtuni);
- 5) Kasutab kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (nt palju linde, konni, autosid);
- 6) Kasutab kõnes enamasti õigesti laadivahelduslikke sõnu (poeb-pugema; siga- sead);
- 7) Kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjust (..., sest), tingimust (kui ..., siis), eesmärki (..., et ...).

Suhtlemine, jutustamine ja kuulamine

Laps:

- 1) Tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suheldes; arvestab kaassuhtlejat (laps, täiskasvanu) ja suhtluspaika (kodu, võõras koht);
- 2) Kasutab dialoogis erinevaid suhtlusstrateegiaid (nt veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtluseesmärkidest;
- 3) Suudab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda;
- 4) Mõistab kaudseid ütlusi (nt Ruumis on aken lahti. Otsene ütlus: Pane aken kinni! Kaudne ütlus: Mul on jahe.);
- 5) Räägib sellest, mida hakkab tegema (plaanib välikõnedes tuttavaid tegevusi);
- 6) Jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasipõhisisu ning olulised detailid;
- 7) Jutustab pildi, kuuldud teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid, vahendab ka oma tundeid;
- 8) Saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida;
- 9) Teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.
- 10) Tuletab mõttelüngaga tekstis iseseisvalt puuduva info;
- 11) Laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust);
- 12) Jutustamise ajal parandab ja täpsustab oma teksti;

Lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus

Laps:

- 1) Tunneb tähti ja veerib kokku 1–2silbilisi sõnu, tunneb kirja pildis ära mõned sõnad;
- 2) Häälib õigesti 1–2 silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu;
- 3) Eristab häälikuühendita sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut;
- 4) Pikemaid kui 1–2silbilisi sõnu loeb aimamisi (järgneva kontrollita) ja eksib sageli;
- 5) Kirjutab joonistähedega 1–2-silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega;
- 6) Nimetab ja kirjutab enamikku tähti;
- 7) Jagab kuuldud lause sõnadeks, kasutades sõnade arvu märkimiseks abivahendeid.
- 8) Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (nt koll- kool; linna (III v) –lina; tibu –tippu);
- 9) Tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjandusžanri.

Valdkond „Matemaatika“ tegevuse sisu ja tulemused

Matemaatika sisu:

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine

Laps:

- 1) Mõtestab arvude rida 12ni;

- 2) Liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb ja kasutab vastavaid sümboleid (+, -, =);
- 3) Paneb kokku kahe hulga esemeid nii, et saab kasutada mõisteid *sama palju, ühepalju* ehk *võrdselt*;
- 3) Oskab koostada matemaatilisi jutukesi kahe etteantud hulga järgi.

Suurused ja mõõtmine

Laps:

- 1) Teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõte cm, m ja km; massimõõtu kg ning mahumõõtu l; rahaühikuid euro ja sent ning kasutab neid mängutegevuses;
- 2) Mõõdab pikkust, raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtevahendiga (pulk, nõör, joonlaud jms);
- 3) Järjestab kuni viit eset pikkuse, laiuse ja kõrguse, raskuse ja paksuse järgi.

Geomeetrilised kujundid

Laps:

- 1) Eristab ruumilisi kujundeid (kuup, kera, püramiid) tasapinnalistest kujunditest (ruut, ring, ristkülik ja kolmnurk) ja kirjeldab neid.

Orienteerumine ajas

Laps:

- 1) Teab kuude nimetusi ning enda sünnikuud ja –päeva;
- 2) Määrab kellaaega täistundides ning koostab päevakava;
- 3) Kasutab kõnes õigesti sõnu enne, praegu, hiljem –varem, noorem –vanem.

Orienteerumine ruumis

Laps:

- 1) Orienteerub tasapinnal (paberil).

Valdkond “Kunst” tegevuse sisu ja tulemused

Kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul

Laps:

- 1) Kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid ja nende kombinatsioone keerukamate objektide ülesehitamiseks;
 - 2) Püsib töös valitud teemas seda isikupäraselt tõlgendades;
 - 3) Jutustab temaatilistes töödes tegelaste tegevusest, omavahelistest suhetest ning tegevusajast ja –kohast;
 - 4) Rõhutab kõige tähtsamat oma töös värvi, suuruse või asukoha valikuga;
 - 5) Tunneb ümbritsevas esinevaid värve ja nimetab erinevaid värvitoone (hallikas, taevasinine jne).
- Kujundamine: objektile vormi, kuju ja esteetilise lisaväärtuse andmine

Laps:

- 1) Märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata;
- 2) Kujundab kaunistusmotiivi või mustri, arvestades kaunistatavat eset;
- 3) Selgitab omavalmistatud (voolitud, volditud, meisterdatud) esemete otstarvet ja nimetab koha, kuhu see sobib;
- 4) Aitab kujundada tähtpäevaga seotud peolauda ja ruumi.

Tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine

Laps:

- 1) Kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eripära;
- 2) Valmistab õpetajaga koos uusi voolimissegusid;
- 3) Niisutab voolingute ühenduskohti esemete tugevdamiseks;
- 4) Kasutab soovi korral koos erinevaid joonistusvahendeid nende olemusest lähtuvalt;
- 5) Värvib oma joonistatud või värviraamatu kujundeid, varieerides käe liikumise suunda;
- 6) Sobitab pindu kattes heledaid ja tumedaid, peeni ja jämedaid jooni;
- 7) Segab värve uute toonide saamiseks;
- 8) Kasutab töös eri jämedusega pintsleid;
- 9) Vältib värvide määrdumist;

- 10) Kasutab töös pintsli erinevalt (pintsli otsa ja külge);
- 11) Kujundab või täiendab oma tööd, kleepides sellele erinevast materjalist tükke, objekte jne;
- 12) Valib eri materjalide liitmiseks ühendusviiside seast oma mõtte teostamiseks sobivamaid või leiab oma võtted;
- 13) Valmistab lihtsa mänguasja täiskasvanu tegevust matkides.

Kunstiteosed: vaatlemine, vestlused kunstiteostest ja kunstist

Laps:

- 1) Märkab teoseid või ümbruses leiduvaid objekte vaadeldes ning kirjeldades detaile ja värve ning tajub meeleolu;
- 2) Fantaseerib ja jutustab teose juurde ka loo: mis juhtus enne, mis juhtus pärast;
- 3) Kasutab raamatuillustratsioone, fotosid ja kunstiteoseid (sh skulptuure) oma töö lähtealusena, luues oma vaba ja isikupärase variandi.

Valdkond „Muusika“ tegevuse sisu ja tulemused

Laulmine

Laps:

- 1) Laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega eakohaseid rahva-ja lastealaule;
- 2) Esitab neid laule nii rühmas kui ka üksi.

Muusika kuulamine

Laps:

- 1) Kuulatud muusikat iseloomustades kasutab eakohast sõnavara;
- 2) Näitab tegevuses üles loomingulisust initsiatiivi, toetudes oma kogemusele kuulnud paladesuhtes (nt jutustab, mida kuulis muusikas);
- 3) Eristab vokaal-ja instrumentaalmuusika lihtsamaid žanre (hällilaul, marss, tantsuviis, rahvalaul).

Muusikalis-rütmiline liikumine

Laps:

- 1) Väljendab ennast loovalt liikumise kaudu, toetudes õpitud muusikalistele väljendusvahenditele (tempo, dünaamika, register, muusika meeleolu), nt kasutab külge-ja eesgaloppi ning hüpaksammu;
- 2) Sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiuga.
- 3) Sooritab rütmiliikumisi ühel ajal kaaslasega;
- 4) Liigub enda tekitatud rütmi järgi ning vahelduva tempoga kiirelt aeglasele;
- 5) Väljendab liikumise kaudu emotsioone.

Pillimäng

Laps:

- 1) Oskab mängida eakohastel rütmi-ja meloodiapillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele;
- 2) Mängib pilliansambelis
- 3) Mängib järgmisi pille: kõlaplaadid, metall-agoogo, plaatpillid (ksülofon, metallofon, kellamäng, linnupill).

Valdkond „Liikumine“ tegevuse sisu ja tulemused

Liikumisteadmised

Laps:

- 1) Nimetab erinevaid spordialasid ja mõne Eesti tuntuma sportlase;
- 2) Keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele;
- 3) Liikudes ja mängides peab kinni üldistest ohutusreeglitest (valides sobivad paigad javahendid);
- 4) Peseb ennast pärast aktiivset kehalist tegevust.

Põhiliikumised

Laps:

- 1) Sooritab põhiliikumisi pingevalt, nii et liigutused on koordineeritud ja rütmilised;
- 2) Säilitab paigal olles ja liikudes tasakaalu;
- 3) Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt korraga, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.

Liikumismängud

Laps:

- 1) Võistleb kombineeritud teatevõistlustes (nt takistusriba läbimine);
- 2) Mängib sportlike elementidega mängu (korvi visked, jalgpall jne);
- 3) Organiseerib ise liikumismänge;
- 4) Kasutab ausa mängu põhimõtteid ning peab kinni kokkulepitud mängureeglitest.

Erinevad spordialad

Laps:

- 1) Valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui ka tänaval;
- 2) Orienteerub mänguväljakul ning sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene;
- 3) Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi;
- 4) Kasutab liikudes loovalt vahendeid (linte, rätikuid, rõngaid);
- 5) Osaleb kelguvõistlustel (kaugusele, täpsusele);
- 6) Sõidab nõlvakust alla põhiasendis;
- 7) Suusatab koordineeritud liikumisega;
- 8) Käsitseb suusavarustust iseseisvalt.

Vaba aeg ja liikumine

Laps:

- 1) Tegutseb iseseisvalt koduümbruse mängu- ja spordiväljakul;
- 2) Mängib lihtsamaid maastikumänge.

4. LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMINE JA HINDAMINE

4.1 Lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted

Lapse arengu analüüsimine ja hindamine koostöös lapsevanemaga on olulised lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks, sh sihipäraste viiside leidmiseks individuaalseks tööks lapsega. Lapse arengu hindamisel ja analüüsimisel lähtutakse järgmistest põhimõtetest:

- 1) Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades saavutatut ning tunnustades lapsetoimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi.
- 2) Omandatud oskuste kõrval vaadeldakse ja hinnatakse hetkel kujunemisjärgus oskusi – neid, mida laps veel iseseisvalt sooritada ei suuda, kuid tal on huvi nende tegevuste vastu ja ta saab hakkama juhul, kui teda abistatakse. Oskuste arendamisel õpetatakse just hetkel kujunemas ehk lähima arengu tsoonis oskusi.
- 3) Mõõtmised peavad silmas pidama lapse arengut tervikuna, mitte piirduma lihtsalt jah või ei märkimisega vastavatesse oskuste lahtritesse. Mõõtmised peavad kajastama arengu protsessi.
- 4) Hindamisse kaasatakse võimalikult palju lapsega seotud isikuid (lapsevanem, rühma õpetaja, assistent, muusikaõpetaja, liikumisõpetaja, logopeed, eripedagoog jt).
- 5) Lapse arengut on võimalik tõhusalt toetada ning tagasisidet anda vaid siis, kui last hästi tuntakse ja arengut järjepidevalt hinnatakse ja üles tähendatakse.
- 6) Hindamine on asjakohane ja mõttekas kui hindamistulemused leiavad abivahendina kasutust õpetaja poolt edasiste eesmärkide püstitamisel, vanemaga vastastikuste kokkulepete tegemisel jätöökavade koostamisel.
- 7) Lapse arenemist puudutav info on konfidentsiaalne ja seda jagatakse ainult selle lapse vanemate ja temaga tegelevate spetsialistidega.

4.2 Lapse arengu hindamise korraldus

Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatustsüklist. Lapsi jälgitakse igapäevatoimingutes, vabamängus ja pedagoogi suunatud õppe- ja kasvatustegevustes. Laste võimete avaldumise vahetu jälgimine loomulikus õpikeskkonnas on parim võimalus lapse üldise võimekuse näitamiseks, alusoskuste, mõistetest arusaamise, probleemilahenduse ja õpimotivatsiooni hindamiseks.

Hindamise aluseks on lasteade Kratila õppekavas toodud üldoskused ja lapse arengu eeldatavad tulemused tegevusvaldkondade kaupa. Lapse arengu eeldatavad tulemused on üldtunnustatud tähised, mis aitavad kavandada lapse arengu eakohaseid vajalikke tegevusi.

Hindamisel kasutatakse alljärgnevat meetodeid:

- 1) sõnalise hinnangu andmine - orientiiriks on õppekavas toodud lapse arengu eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused.
 - 2) osalusvaatlus- rühma õpetaja vaatluse põhine hindamine, mille käigus ta selgitab väljalapse arengu taseme õppekavas sätestatud üldoskustes ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnaoskustes ise tegeluses osaledes.
 - 3) lühikirjelduste/märkmete koostamine - rühma õpetaja lühikesed kirjeldused, tähelepanekud konkreetsetest situatsioonidest, sündmustest, käitumisviisist või lapse iseloomuomadustest;
 - 4) töönaidised - kogumikud töödest, mis laps aja jooksul on teinud. Need sisaldavad joonistusi, fotode seeriaid nt meisterdustest või esinemistest, sõnade ja numbrite kirjutamise katseid, ja keelenäiteid, mis on täpsed ülestähendused sõnadest, mida laps kasutas. Töödele kirjutatakse töö teema, kuupäev ja eesmärk.
 - 5) vestlus lapsega – lapse isiklike mõtete või ideede, arvamuste, hinnangute kuulamiseks ja üles tähendamiseks.
 - 7) Arengukirjelduste koostamine – arengutaseme analüüsimine viiakse läbi 2 korda aastas (sügisel septembris- oktoobris ja kevadel märtsis-aprillis, eelkoolilapsel jaanuar-veebruar) ning koostatakse kokkuvõtte hindamise tulemustele tuginedes. Arengukirjelduse koostab õpetaja üldoskuste ja tegevusvaldkondade pädevustele toetudes stuudiumis. Õpetaja teeb iga lapse kohtakokkuvõtva arengukirjelduse, mille põhjal annab arenguestlustel lapsevanemale sõnalise hinnangu lapse edusammude kohta. Arengukirjeldus toob välja lapse tugevused ja arendamist vajavad valdkonnad, mille põhjal on võimalik püstitada edaspidiseid eesmärke. Vanemaga koos vaadatakse lapse arengukirjeldus üle ja vanem esitab omapoolse arvamuse lapse arengust.
 - 8) Lapse arengumapi A4 formaadis koostamine – lapse arengu jälgimiseks täidetakse ja täiendatakse kogu koolieelse perioodi. Arengumappi kogutakse lapse töönaidised, lapse kasvamise tabel - 2x õppeaastas lapse kaal (japikkus); vaatluste tegeluslehed, õpetaja valikulised lühikirjeldused/ märkmed või vestluste ülestähendused, lapse arengukirjeldused, lapsevanemaga läbiviidud arenguestluste kokkuvõtted ja nende täidetud küsimustikud. Arengumapp säilitatakse lasteasutuses lapse lasteaias viibimise ajal ning antakse lapsevanemale lapse lasteaiast lahkumisel. Üleviimisel teise rühma viiakse mapis üle ka lapse arengumaterjalid. Lapsevanemal on alati võimalus tutvuda oma lapse arengumapiga.
- Laste arenguanalüüside põhjal selgunud arengustegevused kajastuvad rühma õppe- ja kasvatustegevuse aruandes ning individuaalne töö lapsega stuudiumis. Logopeed töötab lastega septembrist juunini ja fikseerib kõneõpetuses käinud laste kõne arengu tulemused kokkulepitud dokumentides. Eripedagoogilist abi osutatakse vastavalt lapse vajadustele individuaalselt või väiksemas grupis. Eripedagoog töötab lastega septembrist juunini ning fikseerib lapse arengu tulemused kokkulepitud dokumentides.

4.2.1 Arenguvestlus

Arenguvestluse läbiviimise eesmärgiks on koostöö lapsevanemate ja õpetajate vahel, ühiste eesmärkide seadmine ja selle kaudu lapse igakülgne arendamine. Arenguvestlus lapsevanematega viiakse läbi 1 kord aastas, õpetaja tööajasees ning põhineb õpetajate arengukirjelduse ja lapsevanema poolt täidetud vaatluslehe tulemustel. Oma osalemisest annab lapsevanem teada registreerimislehel või rühma meiliaadressile kutsele vastates.

Arenguvestluse tulemusena lepitakse kokku mõlema poole (perekond ja lasteasutus) tegevused lapse edasisel arendamisel. Arenguvestluse läbiviimise kohta koostatakse kokkuvõte, kus kajastatakse arengu ülevaade ja poolte kokkulepped. Õpetaja toetub arenguvestlusel konkreetse lapse kohta aasta jooksul tehtud kirjalikele märkmetele ning arengu hindamise tabelis kajastuvatele märkmetele. Arenguvestluse kokkuvõte säilitatakse lapse arengumapis.

4.2.2 Lapse koolivalmidus

Koolivalmidus on lapse valmisolek õpitegevuse alustamiseks, mis väljendub lapse soovis õppida, omandada uusi teadmisi, jälgida ja täita täiskasvanu selgitusi, korraldusi. Lapse kooliks ettevalmistamine algab juba enne lasteaeda tulekut ja jätkub ühtse järjepideva protsessina kuni kooli minekuni. Koolikohustuslikud on kõik lapsed, kes jooksva aasta 1. oktoobriks saavad 7- aastaseks. Tihedat koostööd tehakse lapse vanematega, kes on lapse arengu eest vastutajad.

Kratila lasteaia koolieelikutel on võimalus üks kord nädalas käia eelkoolis eesmärgiga tutvuda esimese klassi õpetaja ja kooliga. Eelkoolis osutatakse enam tähelepanu psüühiliste protsesside - taju, mälu, kujutluste, mõtlemise arendamisele; sotsiaalsete oskuste arendamisele ning õppimise algoskuste - vaatlus- ja kuulamisoskuse, võrdlemis-, järjestamis-, loendamise-, mõõtmise-, ja rühmitamisoskuse ning modelleerimisoskuse kujundamisele.

Koolivalmidust vaadeldakse läbi kolme arenguaspekti: füüsiline, sotsiaalne ja vaimne valmisolek.

Koolivalmiduse hindamisel lähtuvad õpetajad lapse vaatluse tulemustest ning eripedagoog koolivalmidust hindavate testide tulemustest. Testid viiakse läbi individuaalselt lapsega sügisel ja kevadel. Kevadel koostavad õpetajad, sh eelkooli õpetaja, muusikaõpetaja, liikumisõpetaja ning tugispetsialistid kooliminevale lapsele koolivalmiduse kaardi (Stuudiumis).

5. ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMINE

5.1 Erivajadusega laps ja tema arengu toetamise põhimõtted

Erivajadusega laps on laps, kelle võimetest, tervislikust seisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi lapse kasvukeskkonnas või rühma tegevuskavas. Arengulise erivajadusena loeme:

- andekas laps;
- mitte-eakohase arenguga (kõnehäired, kerged sotsiaalsed ja/või tunnetustegevuse probleemid) või puudega (kehapuuded, kuulmis- või nägemispuue, kõnepuuded, vaimupuuded, liitpuuded) laps;
- käitumiseripäraga laps (sotsiaalsetest teguritest põhjustatud käitumiseraskused, aktiivsuse- tähelepanuhäire, autismispektri häire);
- kakskeelne laps;
- sagedaste tervisehäiretega laps.

Erivajadusega lapse toetamiseks lasteasutuses:

- 1) lähtutakse varajase märkamise ja sekkumise põhimõttest ning konkreetse lapse erivajadustest ja arengutasemest;
- 2) on loodud tugisüsteemid ja toimub järjekindel meeskonnatöö sh lapsevanema kaasamine;
- 3) lastele on tagatud turvatunne – mõistev suhtumine ja negatiivsete hoiakute vältimine;
- 4) viiakse läbi kohandatud tegevusi rühma kuuplaani alusel (lihtsustatud või keerulisemad ülesanded) ja individuaalseid tegevusi;
- 5) lähtutakse Koolieelse lasteasutuse seadusest, Koolieelse lasteasutuse tervisekaitse-, tervise edendamise, päevakava koostamise ja toitlustamise nõuetest; Koolieelse lasteasutuse riiklikustõppekavast ja Kratila lasteaia õppekavast;
- 6) last puudutavates küsimustes lähtutakse andmekaitseseadusest ja lastevanemate kirjalikust nõusolekust ning spetsialistidelt saadud kirjalikku kokkuvõtet lapse hetketasemest ja soovitusi õpetajale arendustegevuseks, hoitakse konfidentsiaalsena asjasse puutuvate inimeste vahel.

5.2 Erivajadusega laste arengu toetamise korraldus

Iga erivajadusega lapse puhul tuleb selgeks teha tema eripära ning selle kujunemise faktorid. Sellest lähtuvalt mõtestatakse lapse erivajadused ning seatakse eesmärk saavutamaks maksimaalset tulemust. Erivajadusega lapsele koostatakse vajadusel individuaalne arenduskava.

5.2.1 Tugisüsteemid lapse arengu toetamisel

Laste erivajaduste välja selgitamisel ja toetamisel osalevad kõik lapsega töötavad pedagoogid, lapsevanemad, tugispetsialistid ja kooli juhtkond. Meeskonnatööna hinnatakse lapse olemasolevaid oskusi ja erivajadust. Sõnastatakse ühised tegevuseesmärgid ja tegevused. Vajadusel tehakse muudatusi lapse kasvukeskkonnas.

Lapsevanemad

Oma lapse arengu eest vastutavad esmajoones lapsevanemad. Lapse arengu toetamiseks lapsevanemad:

- jagavad oma kogemusi lapse tegutsemise, käitumise ja suhtlemise iseärasustest kodus;
- huvituvad lapse tegevusest lasteasutuses ning otsivad vastutustundlikult abi;
- teavitavad lapse erivajadusest lasteaia direktorit ning edastavad erinevatelt lastega tegelenudspetsialistidelt saadud teavet;
- edastavad lasteaiale selgelt oma ootusi ja soove ning võtavad vastu ja täidavad lasteaia nõuandeid;
- osalevad IAK koostamisel ja elluviimisel;
- teevad koostööd lasteasutuse personaliga lapse arengu asjatundlikuks toetamiseks.

Rühmaõpetajad

Rühmaõpetajad ja teised meeskonnaliikmed märkavad lapse probleem, panevad kirja vaatlustulemused ja analüüsivad neid koos.

Õpetajad:

- pöörduvad lapsevanema poole: teavitavad probleemist, kaasavad lapsevanema koostööle lapse arenguks;
- vestlevad vajadusel rühma lastega, kujundades erivajadusega kaaslasesse positiivset hoiakut;
- arutavad probleemi spetsialistidega ning otsivad koos lahendusi;
- teavitavad õppejuhti ja direktorit antud lapse olukorrast;
- kujundavad või loovad turvalise keskkonna lapsele (lastele);
- osalevad arengu vestlusingis;
- vajadusel koostavad lapsele iseloomustuse erispetsialistile või koolivälise nõustamismeeskonnaleesitamiseks;
- osalevad IAK koostamisel ja elluviimisel.

Tugispetsialistid

Eripedagoog ja HEV-koordinaator:

- toetab õpetajaid erivajadustega laste märkamisel ja sobiva arengukeskkonna loomisel;
- viib läbi individuaalseid või rühmatunde laste psüühiliste protsesside (taju, mõtlemine, mälu, tähelepanu) arendamiseks;
- teeb vastavalt lapse arengu jälgimisel saadud tulemusele vajadusel lapsevanemale ettepaneku lapsega spetsialistide poole pöördumiseks, et määrata kindlaks erivajadus või saada lapsele koolikohustuse täitmise edasilükkamine vms;
- informeerib ning nõustab laste arendamise osas nii lapsevanemaid kui õpetajaid;
- koordineerib lapse arengu vestlusringide toimumist ja IAK koostava meeskonna tööd;
- osaleb IAK koostamisel ja elluviimisel; vajadusel arenguestlustes;
- testib ja annab hinnangu lapse kooliküpsusele;
- annab teavet juhtkonnale.

Logopeed:

- uurib kommunikatiivsete ja kognitiivsete oskuste arengut, tegeledes vajadusel lapsega individuaalselt;
- kontrollib uue õppeaasta alguses kõikide 3-7 aastaste laste kõnet ja annab hinnangu laste kõne eakohasusele ja arengule ning määratleb kõnepuude ja esitab kõnekorrektsiooni vajavate laste nimekirja direktorile kinnitamiseks;
- jälgib erivajadusega lapse arengut rühmas ja soovitab uusi arendamisvõtteid ja vahendeid;
- informeerib ning nõustab lapsevanemaid ja rühma õpetajaid;
- osaleb vajadusel vestlusringides ja arenguestlustes;
- teeb ettepanekuid eriarstide konsultatsioonidele suunamiseks;
- annab teavet HEV-koordinaatorile;
- hindab kooliküpsuse kujunemist ja osaoskuste taset;
- osaleb IAK koostamisel ja elluviimisel.

Sotsiaalpedagoog nõustab ja abistab rühmaõpetajaid käitumisraskustega lastele sotsiaalsete ja käitumisoskuste õpetamisel ja nende kinnistamisel.

Kooli juhtkond

Õppejuht:

- vaatleb õppe- ja kasvatustegevust ning lapsi ja teeb tähelepanekuid nõustab rühma meeskonda pakkudes erinevaid lahendusi;
- vajadusel osaleb rühma vestlusringides ja arenguestlustes;
- teeb koostööd lasteasutuse tugisüsteemidega;
- osaleb IAK koostamisel;
- soovitab koolitusi toetamaks õpetajate toimetulekut;
- informeerib direktorit, teeb

ettepanekuid. Direktor:

- osaleb aruteludes, vestlusringides;
- võimalusel vähendab laste arvu rühmas;
- leiab võimalusi vajaliku materiaalse baasi jaoks;
- teavitab vajadusel rühma lapsevanemaid (jälgides isikuandmete mitteavalikustamist) rühma probleemidest ja töökorraldustest seoses erivajadusega lapsega.

5.2.2 Andeka lapse toetamine

Andekad lapsed saavad õppeprotsessis vajadusel rohkem, keerulisemaid ja süvenemist nõudvaid (lisa)ülesandeid. Last suunatakse ise teavet otsima ja seda hiljem rühmakaaslastega jagama. Last kaasatakse vajadusel endast vanemasse laste gruppi. Andeka lapse arengu toetamiseks koostatakse individuaalne arenduskava, mille sisu lähtub sellest, milles lapse andekus väljendub:

1) intellektuaalses võimekuses (vaatlusvõime, mälu, mõtlemine, verbaalsed võimed jm) – arengu suunamine lisaülesannete, huvitavate jõukohaste raamatute jm abil;
 2) loovuses (võime lahendada probleeme, originaalsus jm) – arengu suunamine raskemate võtete, erinevate vahendite kättesaadavuse organiseerimise jm abil;
 3) empaatiavõimes ehk sotsio-afektiivsetes võimetes (kaasaelamise võime, taktitunne, juhtimisvõime jm) – anda võimalus juhendada ja juhtida;
 4) sensorsetes võimetes (meelte alal) – lisaharjutused;
 5) füüsilistes võimetes (paindumus, osavus, koordineerimine jm) – lisaharjutused liikumistegevustes, võimaluste piires anda lapsele vabadust liikuda ja liigutada.
 Mida suurem on võimeka lapse erinevus võrreldes eakaaslastega, seda raskem on luua tema erianekst toetavat keskkonda lasteasutuses. Seetõttu on esmane lapsevanemate nõustamine lapse arengut toetava keskkonna loomiseks väljaspool lasteasutust (vastavad huvialaringid, erinevad vahendid koju jne).

5.2.3 Mitte-eakohase arengu ja puudega lapse toetamine

Lastele, kelle arenguline mahajäämus esineb üksikus valdkonnas ning ei ohusta üldist arengut, pakutakse arengut toetavat tegevust rühmas (rühmaõpetajad teevad koostööd logopeedi või eripedagoogiga) ja individuaalset täiendavat tuge spetsialistide poolt (2-3 korda nädalas). Kodus toimub analoogiline arendustegevus lapsevanema vastutusel. Kui arenguprobleemist tulenevalt on laps võimeline õppima vaid täiskasvanu individuaalsel juhendamisel, tema töövõime on äärmiselt piiratud, ta vajab pidevat järelvalvet ja suunamist on võimalik, et laps:

- jääb rühma ja saab tugiisiku ning ka täiendava spetsialistide abi nt abi sotsiaalsüsteemilt: rehabilitatsiooniplaani raames taotletakse ressursse nii tugiisiku kui täiendavate spetsialistide teenuste tarbeks;
- võtab õppetööst osa tavalasteaias kombineeritult koduõppega või juhendamisega rehabilitatsiooniasutustes;
- määratakse sobitusrühma või erirühma koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel, mis määrab võimetekohased ja/või vajalikud arendamis- ning õppimistingimused. Koostöös kohaliku omavalitsusega luuakse võimalused võimetekohase õppekava ja vajalike tingimuste rakendamiseks (sh erirühmad).

Puue on seotud sotsiaaltoetuste ja rehabilitatsiooniteenuste süsteemiga, mis on suurel määral puudepõhine ja rakendub peale lapse põhjalikku pedagoogilis-psühholoogilist ja meditsiinilist uuringut.

Lapse õppe- ja kasvatusprotsessi korraldamisel rakendatakse individuaalset arenduskava

5.2.4 Käitumiseripäraga lapse toetamine

Käitumisraskuste korral esinevad olulised kõrvalekalded tavapärasest käitumisest, mida võib oodata samaealistelt lastelt ühesugustes tingimustes.

Lapse **sotsiaalsetest faktoritest tingitud käitumisraskusi** põhjustavad eelkõige kodused probleemid, ebaadekvaatne kasvatus, suured muutused elus, raskused kohanemisel ja puudulikud sotsiaalsed oskused. Käitumise korduvate mustrite välja selgitamiseks last tähelepanelikult jälgitakse ning pannakse kirja millisel nädalapäeval, mis kuupäeval, mis kellaja käitumisprobleem ilmnes, mis sellele eelnes, mis toimus, kes olid asjaosalised, kuidas olukord lahenes. Lapsele pakutakse järgmist abi:

- lihtsate, lapsele mõistlike ja arusaadavate reeglite kehtestamine;
- lapse teo ja vanusega sobivate, eelnevalt lapsele ja vanemale teada antud halva käitumisetagajärgede rakendamine;
- kõigi rühma meeskonnaliikmete järjepidevus reeglite ja tagajärgede suhtes;

- tunnete märkamine, nende peegeldamine (mitte üle reageerimine) täiskasvanu poolt, tunnetega seotud sõnavara õpetamine, nende üle arutamine;
- sotsiaalsete ja käitumisoskuste õpetamine ja nende kinnistamine;
- paranemismärkide eest tunnustamine.

Aktiivsus- ja tähelepanuhäire (ATH) muudab lapse käitumise eriti häirivaks just õppetegevustes. ATH tunnused avalduvad kolmes valdkonnas:

- 1) tähelepanematus – laps suudab keskenduda ainult ühele tegevusele korraga. Ei suuda eristada olulist ebaolulisest, ei märka detaile, teeb hooletusvigu, ei suuda olulisi asju meeles pidada.
- 2) impulsiivsus – laps tegutseb mõtlematult, asub tihti korraldust täitma enne kui on selle lõpuni kuulanud, sekkub küsimata, häirib kaaslasti.
- 3) ülemäärane aktiivsus – niheleb, ei püsi paigal, tormab ringi jne.

ATH last aitab kindel päevarütm, rutiinid, reeglid ning täiskasvanute:

- positiivne suhtumine - ATHga last ei tohi häbistada ning selle vältimiseks saab koos lapsega kokku leppida erinevates märguannetes või signaalides, mida õpetaja vajadusel kasutab;
- oskus kohandada ootusi lapse käitumise osas;
- suutlikkus lapsele rahu ja praktilist liikumist võimaldada ning pakkuda tuttavat, turvalist tööstiili ja sobivaid võtteid;
- suunamise järjekindlus.

Autismispektri häirete puhul on tegemist neuroloogiliste häiretega, mis mõjutavad võimet suhelda, häirega kaasneb lapse huvide ja tegevuste piiratus, stereotüüpsus ja monotoonne korduvus. Häired avalduvad esimese viie eluaasta jooksul kõrvaltekallena eakohasest käitumisest. Varases lapseas võib avalduda autism pilkkontakti puudulikkuses, ülemäärases kiindumuses ebatavalistesse asjadesse, une ja söömishäiretes, tundlikkuses muutuste suhtes ja sagedaste ärritus- ja agressiivsushoogudena. Tavaliselt ei ole nende laste kõneareng eakohane, nad ei mängi teiste lastega ja hoiuvad omaette.

Autismispektri häiretega lapse puhul järgitakse autismipedagoogika põhimõtteid – olulised on rutiinid, korrapärasus, etteadmised, mis tekitavad lapses turvatunde ja mille pinnalt saab areneda lapse iseseisvus ning vähenevad ka käitumisprobleemid. Mõõda ei saa minna ka visualiseerimise olulisusest.

5.2.5 Kakskeelse lapse toetamine

Lapsele, kelle kodune keel ei ole eesti keel, tagatakse eesti keele õpe lasteaia, kuna õppe- ja kasvatustegevused rühmades toimuvad eesti keeles. Eesti keele õppimine toimub lõimitud tegevustes, igapäevase tegevuse ja suhtlemise käigus. Õpetaja toetab keeleõpet vabal ajal tegevustes õpitud mõistete, sõnade, sõnavara täiendamises. Vajadusel koostatakse erivajadusega lapsele eesti keele kui teise keele õpetamiseks individuaalne arenduskava. Erineva keele- ja kultuuritaustaga peresid toetatakse eesti keele ja kultuuri tutvustamisel ja väärtustamisel ning omakorda tutvustatakse lapse päritolumaa kultuuri ja kombeid teistele rühma ja lasteaiakaaslastele.

5.3 Individuaalse arenduskava koostamine

Vajaduse korral koostatakse individuaalne arenduskava (IAK), arvestades lapse praegust arengutaset ning millistes valdkondades esineb arengu mahajäämust.

Individuaalse arenduskava koostamine on meeskonnatöö, millest võtavad osa rühmaõpetajad, liikumis- ja muusikaõpetajad, tugispetsialistid, õppejuht ja lapsevanemad. Vajaduse korral kaasatakse õpetajate abid ja tervishoiutöötaja.

Individuaalne arenduskava (IAK) koostatakse lapse arengu toetamiseks kindlaks ajavahemikuks. Arenduskava täiendatakse ja muudetakse perioodi jooksul vastavalt vajadusele. Perioodi lõpus tuleb meeskond uuesti kokku ja olenevalt lapse saavutatud arengutasemest kaalutakse, kas tuleks jätkata IAK-i rakendamist.

5.2.7 Koolikohustuse täitmise edasilükkamine

Kui laps ei ole oma tervises seisundi või individuaalse arengu tõttu koolikohustuslikku ikka jõudes saavutanud õpingute alustamiseks vajalikku koolivalmidust, võib ta asuda koolikohustust täitma ühe õppeaasta võrra hiljem. Koolikohustuse täitmise alguse edasilükkamise taotluse esitab lapsevanem koolivälisele nõustamismeeskonnale. Kooliväline nõustamismeeskond soovitab koolikohustust täitma asuda ühe õppeaasta võrra hiljem, kui:

- 1) lapse tunnetus- ja õpioskused, sotsiaalsed ning enesekohased oskused ei ole õpingute alustamiseks vajalikul määral välja kujunenud või
- 2) laps vajab haigusest, traumast või tervisehäirest tulenevalt pikaajalist ravi ning lapse tervises seisund ei võimalda tal igapäevases õppetöös osaleda.

6. KOOSTÖÖ LAPSEVANEMAGA

Lasteasutuse õpetajad teevad lapsevanemaga lapse arengu toetamiseks koostööd, mis põhineb dialoogil, vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel. Lapsevanemat teavitatakse õppe- ja kasvatustegevuse korraldusest ning lapse arengust ja õppimisest ning luuakse võimalused lapsevanemale saada tuge ja nõu õppe- ja kasvatusküsimustes.

Koostöö lapsevanematega rühma tasandil:

- 1) individuaalne vestlus – tagasiside lapsevanemale igapäevastes vestlustes. Lapse esmakordsel lasteaeda tulekul saab lapsevanem küsimustiku Tere tulemast Kratila lasteaeda! (Lisa 1), toimub individuaalne vestlus lapsevanematega, lasteaia ruumide ning töökorralduse ja kodukorra tutvustamine;
- 2) informatsioon rühma stendil;
- 3) telefonivestlused (rühmades olemas mobiilid);
- 4) kirjalikud teated, lastevanemate list;
- 5) rühmavaldikud ja küsitlused;
- 6) ühised üritused – peod, näitused, väljasõidud jne;
- 7) kaasabi teemamaterjalide muretsemisel;
- 8) osalemine õppe- ja kasvatustegevuses ning arengumapi koostamisel;
- 9) rühmakoosolekud;
- 10) lapse arenguvestlused;
- 11) nõustamine.

Õpetajad nõustavad lapsevanemaid lapse arengut puudutavatel teemadel (individuaalsed vestlused, arenguvestlus, kirjanduse soovitamine). Tervishoiutöötaja nõustab lapsevanemaid lapse tervisega seotud teemadel.

Koostöövormid asutuse tasandil:

- 1) informatsioon Keeni Põhikooli veebileheküljel;
- 2) hoolekogu koosolekud;
- 3) direktori ja õppejuhi vastuvõtt;
- 4) üldkoosolekud (vähemalt 1x aastas, sügisel);
- 5) lasteaia ühisüritused;
- 6) lastevanemate koolitus;
- 7) ankeetküsitlused rahulolu hindamiseks.

7. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

Keeni Põhikooli lasteaed Kratila õppekava on dokument, mis muutub koos ajaga. Õppekava koostamises ja arendamises osalevad kõik õpetajad.

Õppekava parandus- ja muudatusettepanekuid võivad esitada kõik õpetajad ja hoolekogu liikmed. Muudatused ja parandused kinnitab direktor enda käskkirjaga.